

Magazine van het Bisdom Haarlem-Amsterdam

MEI
2025
3

SAMENKERK

Met speciale
uitneembare
herinnerings-
poster

6

In memoriam:
paus
Franciscus

28

Pausbezoek
40 jaar
geleden

36

Lezersreis
naar Gent

Magazine van het bisdom Haarlem-Amsterdam

MEI
2025
3

SAMENKERK

Met in het midden een uitneembare poster als herinnering aan paus Franciscus. Om te bewaren.

Colofon

SamenKerk is het magazine van het Bisdom Haarlem-Amsterdam en verschijnt zes keer per jaar. Nummer 3 van 2025 – jaargang 50
De volgende uitgave verschijnt op 3 juli 2025.

Redactie

Eric van Teijlingen (hoofd- en eindredactie),
Chris Bond, Eugene Jongerden, Jerry Keuss
(redactiesecretariaat)

Medewerkers

Mariska Adrichem, Henk Bak, Ada Bakker, Michel Bakker, Jasperine van der Plas, Anneke Donkers,
Leo Fijen, Ingrid Henkemans, Ralph Koreman,
Marcel Poorthuis, Vera Schneijderberg

Redactieadres

SamenKerk • Postbus 1053, 2001 BB Haarlem
Telefoon • 023-5112600 Fax • 023-5112629
IBAN • NL86 ABNA 0230 8523 19
E-mail • samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl
www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Abonnement

Abonnementadministratie • 023-5112600.
Zes nummers *SamenKerk* • € 39,- per jaar
Zes nummers *SamenKerk* in het buitenland
€ 49,- per jaar

Advertenties

Redactie *SamenKerk*
Eric van Teijlingen
023-5112600
samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Grafisch ontwerp

Impulsar strategy & design • www.impulsar.nl

Technische realisatie

Vanderperk Groep • www.vanderperk.nl

Niets uit deze uitgave mag zonder toestemming worden overgenomen. Van sommige teksten en illustraties is de herkomst niet te achterhalen; verantwoordelijken kunnen reageren via het redactieadres.

ISSN 1384-8747

paus Franciscus 6

Verdriet en dankbaarheid ging door de Kerk en Wereld. We kijken terug op een bijzonder pontificaat van onze geliefde *Papa Bergoglio*.

Bisschop haalt bij herdenkingsvieringen inspiratie uit het leven van de paus.

Wat ik u
zeggen wil

4

Feest op de
Adelbertus-
akker

17

Op 22 juni vieren en gedenken we op de plek waar de H. Adelbert werd begraven zijn patroonsfeest.

'Pelgrims van hoop' op missie

32

Wat betekent 'hoop' voor militairen op missie in een wereld vol groeiende oorlogsretoriek?

Lezersreis naar Gent

36

In het najaar gaan we naar de roots van onze bisdompatroon en naamgever van de kathedraal. Gaat u mee?

Het was mijn voorrecht paus Franciscus een paar keer te mogen ontmoeten. Eén keer heb ik hem officieel ons bisdomblad overhandigd. Hij nam het mee naar de kapel in Casa Santa Marta, waar hij toentertijd zijn avondgebed bad. Toen ik hem zei dat ons magazine alleen in het Nederlands is, antwoordde hij dat hij vanuit het Duits (wat hij goed sprak) eerder onze taal had gelezen en begrepen. Kortom nu ook. Sindsdien gaf ik hem ook altijd ons magazine.

Andere keren was met andere mensen, zoals in het voorjaar van 2022 met een gezin uit Volendam waarvan de moeder ongeneeslijk ziek was. Wat daar gebeurde tussen hem en haar was indrukwekkend. Het personeel van Casa Santa Marta, dat op een afstandje toe keek, liet blijken erdoor geraakt te zijn. Of die keer met mijn ouders in november 2023. Franciscus gaf mijn moeder een hand en ik hoorde haar zachtjes zeggen: 'Oh, dat is een stevige hand!'. Ze vertelde na deze ontmoeting dat ze niet had verwacht dat hij zo krachtig zou aanvoelen. Hij liep met een rollator, zat soms in een rolstoel, maar in zijn ogen zag je een sterke levenskracht, zei ze. Zijn handdruk weerspiegelde dat.

Dit zijn momenten die je nooit vergeet. Of de ontmoeting kort of lang was, op dat moment had hij alle aandacht voor je. Wat ik me ook zal herinneren, was zijn open en opgewekte aard. Iedere keer maakte hij een grap of grappige opmerking. Zoals die keer met mijn ouders, toen ik hem vroeg (terwijl hij zich omdraaide om zijn rollator te pakken) hoe het met hém ging. Hij draaide zich snel terug en zei met een grote glimlach: je ziet het, ik leef nog. Hij vroeg ons, zoals hij dat altijd en overal vroeg: "Willen jullie voor mij bidden?"

Paus Franciscus zal in onze gedachten nog lang levend gehouden worden. Door de mensen die hem persoonlijk ontmoet hebben.

Zij zullen hun ervaringen koesteren. Door de Kerk die hij een nieuwe richting heeft gegeven, meer inclusief en meer met iedereen ("Todos! Todos! Todos!", zoals hij zijn gehoor voorhield). En door de wereld met zijn onnoembare oproepen tot vrede en hoe hij de zaak van vluchtelingen en armen bepleitte. Hij hield de wereld voor dat wij mensen allemaal zusters en broeders zijn en dat we van vijanden vrienden moeten maken, zoals Jezus ons heeft voorgeleefd (en niet zoals nu gebeurt vrienden als vijanden behandelen).

In deze *SamenKerk* – met uitneembare herinneringsposter – blikken we terug op zijn pontificaat naast andere thema's en onderwerpen van deze voorjaarsmaanden in het Heilig Jaar 2025. ■

Eric van Teijlingen
hoofdredacteur

Grazie Santo Padre, bedankt

We hebben afscheid genomen van Paus Franciscus in de Paasweek. De liturgie van die week spreekt ons iedere dag opnieuw van de verrijzenis, de opstanding uit de dood van Jezus Christus. Onze weg door het leven is een pelgrimstocht van hoop op eeuwig leven, geen tocht naar een onvermijdelijke afgrond naar een duister 'niets'.

K

ort voor zijn ziekte en overlijden heeft paus Franciscus een boek gepubliceerd over zijn leven, dat vooral een getuigenis is. De titel van het boek is *Hoop*, passend bij het thema dat hij voor dit

jubiläum 2025 had gekozen: Pelgrims van de hoop. Bij 'hoop' denken christenen allereerst aan de hoop op het eeuwig leven. Die hoop is nu voor de paus vervuld, zijn aardse pelgrimstocht heeft haar doel bereikt.

In die geest nemen we afscheid van Paus Franciscus. We blikken terug op zijn leven en dienst aan Christus

en de Kerk. We zijn bedroefd om het afscheid, om zijn heengaan, omdat we hem zullen missen, maar we zijn niet alleen maar somber en triest: Paus Franciscus is opgegaan naar zijn bestemming, het hemels Vaderhuis; en ons gebed voor hem is dat hij daar gelukkig en in vrede zal zijn.

In de Paasweek wordt keer op keer in het evangelie verhaald, dat de leerlingen moeite hebben om te geloven dat de Heer verrezen is, dat zij hun gevoelens van rouw en verdriet moeilijk achter zich kunnen laten en dat zij iedere keer opnieuw erin bevestigd moeten worden dat hun Heer leeft. Dat is voor ons natuurlijk zeker wel herkenbaar. Als we een heel dierbaar iemand verliezen, iemand die een deel was van je leven, kost het ons veel moeite om innerlijk zover te komen dat we verder kunnen gaan, vooruit kunnen kijken, zelfs al geloven we nog zo vast in een eeuwig leven.

Een van de zaken die dan kan helpen, is dat we ons woorden, daden, het leven van de overledene voor de geest halen en proberen in die geest verder te gaan, inspiratie uit dat leven mee te nemen, te bedenken hoe

de overledene had gewild dat wij verder zouden gaan. Dat geldt ook voor het leven van Paus Franciscus. Ik denk dat we hem het meeste eren door de vele mooie en goede, inspirerende woorden, besluiten en initiatieven uit de jaren van zijn twaalfjarige pausschap ons te binnen te brengen en ons daardoor te laten inspireren.

Ik wil daarom graag enkele aspecten uit het leven van Paus Franciscus noemen, die kunnen inspireren, zonder daarmee in dit kader volledig te kunnen zijn. Afgezien van de encycliek *Lumen Fidei* (Licht van het geloof), die nog grotendeels door zijn voorganger paus Benedictus XVI was voorbereid, is de apostolische exhortatie *Evangelii Gaudium* (De vreugde van het evangelie), van 24 november 2013, het eerste grote document geweest van zijn hand, wat het programma van zijn pontificaat genoemd kan worden. De tekst gaat over een Kerk die erop uitgaat, die naast de mensen gaat staan, die verwelkomend is, allereerst in daden het evangelie doorgeeft. Paus Franciscus heeft steeds beklemtoond dat een Kerk, die mensen afstoot, niet evangeliserend kan zijn. Pas als je je bemind en aanvaard weet, zul je open gaan en in antwoord op die liefde stappen willen zetten naar een ander, beter leven. Niet voor niets was het laatste teken dat de paus gaf het bezoek aan de gevangenen op Witte Donderdag.

Deze verwelkomende houding, is wezenlijk voor geloof en Kerk; het is de houding van de barmhartige vader, die al op de uitkijk was gaan staan en zijn verloren zoon al in de verte had zien aankomen. Het is de houding ook van de verrezen Heer, die naast de Emmaüs-gangers liep en met hen sprak toen zij door droefheid waren overweldigd. Het is die houding die de paus ertoe bracht er te zijn voor mensen in de marge. Zijn eerste bezoek was aan Lampedusa, het eiland voor de kust van Italië waar zoveel vluchtelingen uit Afrika met een bootje aankwamen of aanspoelden. Hij wilde er zijn voor de migranten, voor ongehuwde moeders, homoseksuelen, transgenders, de armen van deze wereld, de mensen in de vluchtelingenkampen, enzovoorts.

Eerst verwelkomen, dan een weg met mensen gaan. De paus wilde zijn als een moeder die nooit haar kind zou verstoten of vergeten, hoe en wie dat kind ook is. Zo keek Jezus naar Matteüs, een tollenaar, een zondaar, met barmhartigheid en mededogen, tegelijk uitdagend, uitverkiezend, in het Latijn: *Miserando atque eligendo*

(Uit barmhartigheid gekozen), een zinsdeel uit een tekst uit de zevende eeuw van de Angelsaksische monnik Beda Venerabilis over de evangelist Matteüs. Beda beschrijft hoe Jezus Matteüs koos als leerling, omdat hij door mededogen werd bewogen toen hij hem zag.

Het is een houding die van bijzonder belang is in onze tijd, nu steeds meer jongeren zich wenden tot het geloof en de Kerk. We mogen duidelijke taal spreken, zeker, daar komen zij voor, maar laat hen voelen dat ze welkom zijn en begeleid hen met liefde en begrip.

Een bijzonder aspect van het leven van Paus Franciscus is ook zijn inzet voor de vrede. Zondag aan zondag besteedde hij aandacht aan de situatie van de oorlogsgebieden, waarbij hij steeds opnieuw herhaalde dat een wapenwedloop niet de oplossing kan bieden, dat partijen met elkaar in gesprek

zouden moeten gaan om hun conflicten op te lossen, dat het voeren van oorlog alleen maar verliezers kent en dat de armen en de kleinen, de gewone mensen de dupe worden van het geweld dat de grote, 'belangrijke' mensen uitlokken. Ook de diplomatieke inzet van de Heilige Stoel, die deze paus altijd zeer heeft gestimuleerd, is hierop gericht: vrede en verzoening bevorderen en respect voor de menselijke waardigheid.

De hoop op het eeuwig leven is nu voor de paus vervuld, zijn aardse pelgrimstocht heeft haar doel bereikt

Het zijn maar enkele aspecten uit het leven van onze overleden paus. Moge zijn tekorten en zonden door God worden vergeven, moge het vele goede dat hij heeft gedaan nu door de Heer worden beloond. En laten we daarbij tegelijk bidden om een goede opvolger. Dat de Heer zijn Kerk zal geleiden naar een goede en gezegende toekomst.

Heer, geef onze paus Franciscus de eeuwige rust en het eeuwig licht verlichte hem. Moge hij rusten in vrede! ■

Bisschop Johannes Hendriks

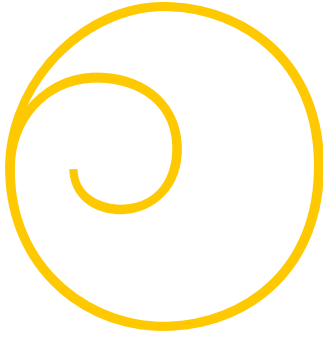

Lees hier een uitgebreid 'A Dieu' van onze Bisschop als eerste reactie op het overlijden van Paus Franciscus op 21 april 2025.

Na de Urbi et Orbi-zegen van Eerste Paasdag en de rondrit over het Sint Pietersplein werd op 21 april het overlijden van Paus Franciscus bekend. Twaalf jaar eerder koos het conclaaf na het aftreden van paus Benedictus XVI de Argentijnse Jorge Bergoglio. “Het lijkt erop dat mijn broeders kardinalen naar het einde van de wereld zijn gegaan om een Bisschop voor Rome te vinden.” Zijn pontificaat was allesbehalve dat van een tussenpaus. We blikken terug met enkele persoonlijke reacties.

Paus Franciscus 2013-2025

p zoek naar vrede en broederschap tussen alle mensen

Op 13 maart 2013 werd Jorge Mario Bergoglio gekozen tot paus. Met zijn eerste woorden als paus vanaf het balkon van de St. Pieterskerk

zette hij destijds de toon van zijn pontificaat: "Broeders en zusters, goedenavond!" Daarna vroeg hij de mensen voor hem te bidden om aan te geven dat we niet uit eigen kracht kunnen dienen. Jorge Mario Bergoglio koos als pausnaam 'Franciscus', naar Sint Franciscus van Assisi. Sint Franciscus was de man van de armen, de eenvoud, de interreligieuze dialoog, de zorg voor de schepping en van vrede. In zijn geest ging paus Franciscus in 2013 aan de slag. Net zoals Sint Franciscus was paus Franciscus de mensen pastoraal nabij. Dat kwam bij hem op de eerste plaats.

Gebaren, beelden en humor

Paus Franciscus communiceerde graag in gebaren en beelden en met humor. Dat sprak vele mensen aan. Ze begrepen hem. Hij liet zich rijden in een bescheiden auto en droeg zijn eigen aktentas. Hij at met daklozen en gevangenen. Hij voerde in 2021 het gesprek in Najaf met groot ayatollah Ali al-Sistani op kousenvoeten

Paul Bergen ontmoette de paus op 4 december 2024 tijdens een bedevaart van de parochie Sint Jan de Doper (Noord-Scharwoude):

"Voor mijzelf een onuitwisbare ontmoeting met Paus Franciscus. Een paus zo natuurlijk en zo puur zonder poeha maar heel echt. Ik was vol van emotie, vertelde hem van onze overleden dochter Daniëlle en hij gaf mij toen een prachtige rozenkrans en wenste mij en onze pastoor het allerbeste."

Jeroen Dijkman ontmoette de paus op 4 mei 2024 tijdens het bezoek van een Amsterdamse delegatie:

"Op 4 mei 2024 had ik het genoeg om deel te mogen nemen aan een privé-audiëntie van een Amsterdamse delegatie in het Apostolisch Paleis. De verwachtingen waren groot en de spanning was daar. De trappen naar boven en gangen door het paleis waren groot en indrukwekkend. Maar na binnenkomst van Paus Franciscus veranderde dat onmiddellijk. Met een enkel gebaar stelde hij de Amsterdamse delegatie direct op haar gemak. Hij ontving zijn eigen wit-gele tulp 'Fratelli Tutti'. Het persoonlijk treffen met handdruk was een adembenemend moment. Maar vooral de directe en heldere blik van hem aan mij staan me bij. Indringend met een boodschap om dat moment mee te nemen en vooral ook uit te dragen. Dat staat mij bij en probeer ik ook in de praktijk waar te maken met een onuitwisbare herinnering."

terwijl er witte duiven overvlogen. Tijdens zijn bezoek aan Jakarta begin september 2024 kuste groot-imam Nasaruddin Umar in de Istiqlal-moskee het voorhoofd van de paus, die op zijn beurt de hand van de imam kuste. Beelden die veel zeggen.

Verbondenheid

Naast gebed en nabijheid tot medemensen was 'solidariteit' tekenend voor het pontificaat van paus Franciscus. Hij benadrukte dat alle mensen met elkaar verbonden zijn als broeders en zusters zowel in goede als in slechte tijden. Ze wonen in een gemeenschappelijk huis. Hun gemeenschappelijke bron is God. Paus Franciscus leerde ons die onderlinge verbondenheid om te zetten in solidariteit. Solidariteit leidt tot respect voor mensen en voor de schepping, met zijn encyclieken *Laudato si'* (2015) en *Fratelli tutti* (2020) als kompas. Paus Franciscus verbond milieuproblemen met ar-

Ties Eigenhuis en zijn vrouw Tania hadden op 4 mei 2024 een heel bijzonder momentje met Paus Franciscus. Met zijn broers Marijn en Sam zongen zij die dag speciaal voor hem onder meer een Argentijnse tango:

“In mei 2024 waren mijn toen zes maanden zwangere vrouw en ik als onderdeel van het koor op audiëntie bij de paus. Onvergetelijk was het moment dat de paus de buik van Tania zegende. Met zachte stem maar met een twinkeling in zijn ogen vroeg hij haar: “When is it due?”. Een zeer speciaal moment, waar we vaak - zeker dezer dagen - aan terugdenken. Jona is geboren op 15 augustus 2024.”

moede. Volgens de paus is een ecologische benadering altijd een sociale benadering. Het zijn immers de arme mensen die het meest getroffen worden door milieu-vervuiling (*Laudato si'* 10).

Paus Franciscus koos radicaal voor het leven. Hij zag dat in zijn breedste zin, van het ongeboren leven tot het leven van kwetsbare oude mensen, maar ook het leven van de aarde. Door die brede invulling wist hij velen te betrekken, ook buiten de Kerk.

Paus Franciscus leerde dat solidariteit die voortkomt uit geloof de kans biedt om Gods liefde te vertalen in onze hedendaagse samenleving (*Evangelii Gaudium* 2013). Daarop baseerde hij zijn zorg en aandacht voor migranten en vluchtelingen. Hij sprak ze altijd aan als ‘onze broeders en zusters’. Paus Franciscus wees in dit verband naar het beeld van het toekomstige Jeruzalem van de profeet Jesaja. In dit Jeruzalem staan de poorten open zodat mensen uit de hele wereld binnen kunnen komen om de stad met hun gaven en talenten te verrijken.

Broederschap van alle mensen

De broederschap van alle mensen, hun verbondenheid, liet de paus ook zien in zijn ontmoetingen met andere

christenen en volgelingen van andere godsdiensten en levensbeschouwingen. Hij ging in dialoog met moslims in Abu Dhabi, Najaf, Jakarta, Rabat, Cairo en Nur-Sultan. In deze tijd van godsdienstig geframede spanningen en conflicten zocht paus Franciscus andersgelovigen op uit verbondenheid en omwille van solidariteit en vrede, daarbij vaak verwijzend naar Sint Franciscus en zijn ontmoeting met Sultan al-Malik in 1219.

Een bijzonder moment was, achthonderd jaar later in 2019, de ondertekening van het document ‘Menselijke broederschap voor wereldvrede en samenleven’ door paus Franciscus en de grootimam van al-Azhar Ahmad Al-Tayyeb. Het document, evenals de encycliek *Fratelli tutti*, over broederschap en sociale vriendschap, hadden een grote impact, ook bij de Verenigde Naties en leidden tot gesprekken in meerdere VN-commissies.

Verbondenheid en solidariteit roepen, zo leerde paus Franciscus, op tot medeverantwoordelijkheid. Zijn initiatief tot het synodaal proces maakte de bijdragen

Monique Molenaar ontmoette met haar gezin de paus op 20 april 2022. Haar man Henri en hun dochters Jeanne en Ellen kijken terug:

“Monique die ongeneeslijk ziek was, had één grote wens: op audiëntie bij de paus op het Sint Pietersplein. Echter, het werd een persoonlijke ontmoeting. Hij pakte de handen van Monique en luisterde naar haar verhaal en wens. Toen zegende hij haar door zijn hand op haar hoofd te leggen, waarbij de tranen over haar wangen vloeiden. Sinds dat moment kwam er een innerlijke rust over Monique. Ze heeft nog een lange tijd nieuwe kracht en energie gehad. Ze overleed op 5 november 2023.”

Mgr. Jan Hendriks heeft de paus vele malen ontmoet en begroet:

“Wat ik me altijd zal herinneren is zijn open en toegankelijke manier van optreden. Bij de eerste ontmoeting in 2013 met mgr. Jos Punt en Eric Fennis vroeg ik: mogen we een foto maken? O, ja zeker, zei de paus, dat kan die jongen buiten wel even doen. En hij ging zelf de Zwitserse gardist roepen om met onze telefoons een foto te maken. Zo stond hij bij het Ad Limina bezoek in dat jaar ons al bij de deur op te wachten. Ook verbaasde me hoe gemakkelijk hij kon schakelen: onverwacht mochten de rector van priesteropleiding Rolduc, de studieprefect van onze priesteropleiding en ik de paus even begroeten aan het begin van een algemene audiëntie. Hij kwam uit de auto, wist meteen wie ik was en begon met me over een situatie in ons bisdom te spreken! Zo heb ik de paus ontmoet: eenvoudig en toegankelijk, open en scherp en helder.”

van alle gedoopten mogelijk. De paus benadrukte dat we nooit een synodale en missionaire Kerk zullen worden, als de parochies niet alle gedoopten laten participeren in het verkondigen van het evangelie. We zijn met elkaar onderweg in een synodale kerk. We trekken samen op in geloof. In dialoog met mensen en de traditie, door onderscheiding en door te luisteren ging paus Franciscus met ons op weg.

Hoop

Paus Franciscus wees er op dat we ons steeds mogen verheugen op het feit dat Gods liefde uitgaat naar alle mensen. We mogen met allen die open staan voor het evangelie in gesprek gaan om in die nabijheid de hoop aan te wakkeren. Vanuit die zekerheid verwelkomde hij homoseksuele mensen in de Kerk. “Want zij zijn ook kinderen van God, God houdt van hen”, zei hij. De Kerk is een huis voor allen. In *Amoris Laetitia* schreef hij: “We willen vooral bekrachtigen dat elke

mens, ongeacht zijn seksuele geaardheid, in zijn waardigheid moet gerespecteerd en met respect moet bejegend worden, met de zorg om elke onrechtmatige discriminatie te vermijden en in het bijzonder ook elke vorm van agressiviteit en geweld.”

“De dood en opstanding van Jezus is het hart van ons geloof en de basis van onze hoop”, aldus de paus. “We hebben de zekerheid dat

de geschiedenis van de mensheid en onze eigen individuele geschiedenis niet gedoemd zijn tot een dood einde of een donkere afgrond, maar gericht zijn op een ontmoeting met de Heer van heerlijkheid.” Elkaar helpen om God te vinden, dat wil het zeggen om ‘als pelgrims van de hoop op weg gaan om het leven te vieren. Pelgrimeren tijdens het Jubeljaar 2025 mag

”
In dialoog met mensen en de traditie ging paus Franciscus met ons op weg

daarvan een uitdrukking en hulpmiddel zijn. Een pelgrim die de liefde van Jezus met anderen deelt, de liefde die alle harten bevrijdt van angst, trots, egoïsme, onverschilligheid, wraak en wanhoop. Hij houdt van ons, dus we hebben hoop (Bul *Spes non confundit* over het Heilig Jaar 2025).

De begroeting 'Broeders en zusters, goedenavond!' op die 13de maart in 2013 op het St. Pieterplein, hoort voor altijd bij Paus Franciscus. Evenals die andere bijzondere momenten zoals toen hij vier jaar geleden de zegen gaf midden in coronatijd op een leeg regenachtig St. Pietersplein en toen hij afgelopen kerstavond als eerste de deur van het Heilig Jaar van de St. Pieterskerk passeerde en iedereen hoop aanbood en opriep zich in te zetten voor vrede en broederschap.

Zijn leven in Argentinië

Jorge Mario Bergoglio werd op 17 december 1936 in Buenos Aires geboren als zoon van Italiaanse immigranten in een gezin met vijf kinderen. De jonge Jorge studeerde af als chemisch technicus. Daarna leerde hij voor priester aan het seminarie van Villa Devoto. In 1958 trad hij tot de Jezuïeten toe. Hij studeerde theologie en psychologie. Op 13 december 1969 werd hij priester gewijd. In 1973 werd hij voor zes jaar benoemd tot provinciaal van de jezuïeten in Argentinië.

Op 23 april was Koning Willem-Alexander aanwezig bij een herdenkingsplechtigheid in de co-kathedrale basiliek H. Nicolaas.

Foto: Wim Koopman

De Heilige paus Johannes Paulus II benoemde pater Bergoglio op 20 mei 1992 tot hulpbisschop van Buenos Aires en op 28 februari 1998 werd hij aartsbisschop. Drie jaar later creëerde de Poolse paus hem op 21 februari 2001 tot kardinaal.

Kardinalen

Paus Franciscus creëerde tijdens zijn pontificaat kardinalen uit de hele wereld, ook uit landen waar de Kerk kleiner is maar wel actief. Daardoor is het College van kardinalen nu mondiaal en nog meer een afspiegeling van de Wereldkerk. Zij kiezen in het conclaaf na zijn uitvaart zijn opvolger. ■

Berry van Oers

Angelique Broerse-van Hal was op 23 oktober 2019 op het Sint Pietersplein en maakte deze foto:

“In 2019 ging ik naar Rome en tijdens de audiëntie op woensdag stond ik op precies de goede plek aan het hek. Een milliseconde keek hij me aan en in een paar seconden was hij voorbij, maar wat er met mij gebeurde was niet uit te leggen. Het raakte me diep en ik zal het nooit vergeten. Zijn uitstraling was; wat goed en wat fijn dat je er bent, welkom. Precies wat Jezus ook deed”

Het is rond 900 dat er in de Zaanstreek geloofsgemeenschappen zijn in Assendelft en Oostzaan. Pas in 1784 wordt de Sint-Bonifatiusparochie in Zaandam opgericht. Eind negentiende eeuw wordt besloten tot nieuwbouw aan het Oostzijde.

Bouwpastoor Jan Zwart gaf hiertoe opdracht aan de Rotterdamse architecten Albert Margry en Jos Snickers. In november 1898 werden de eerste palen geslagen, in juni 1899 het dak geplaatst en in augustus de toren gebouwd. Op 28 mei 1900 wijdde bisschop Casper Bottemanne de kerk voor gebruik door de Zaanse katholieken. Met katholieke scholen, ziekenhuis, verenigingsgebouwen was de parochiekerk het centrum van de katholieke enclave in Zaandam.

De Sint-Bonifatiuskerk is een mooi voorbeeld van de neogotische bouwstijl, die toen in zwang was. De kerk heeft een prachtige gevel met drie torens, spitsboogramen, roosvensters, hoge wanden, enz. Ze heeft prachtige glas-in-loodramen van verschillende gerenommeerde glasateliers. De oudste ramen bevinden zich in de apsis met voorstellingen uit het leven van de heilige Bonifatius. Veertien gebrandschilderde ramen uit de kapel van het voormalige St.-Jansziekenhuis hebben

Op 1 juni 2025 viert de geloofsgemeenschap het feestelijke jubileum van het kerkgebouw met een pontificale Mis en diverse feestelijkheden.

125 jaar H. Bonifatius in Zaandam

eveneens een plek gevonden in deze kerk. Het orgel – een rijksmonument – werd in 1786 door de Oostenrijker Johannes Mitterreither (voor de schuilkerk van Zaandam) gebouwd en verhuisde in 1900 naar de kerk.

De kerk kon niet gebouwd worden zonder de bijdragen van de Zaanse ondernemersfamilies Blans en Kamphuys. Met de rijkdom uit hun bloeiende rijstpellerijen aan de Zaan doneerden zij ruimhartig voor de kerkbouw en het kerkinterieur.

Daarom is het echtpaar Klaas en Johanna Blans-Rietveld vereeuwigd in de door Jan Dunselman geschilderde kruisweg (resp. als de H. Nicolaas bij de zevende en H. Johanna van Chantal bij de achtste statie). ■

www.katholiekzaanstreek.nl/gemeenschappen/bonifatius

Werelddag Migranten en vluchtelingen

“**M**igranten, missionarissen van hoop” is het thema dat paus Franciscus had gekozen voor de 111^e Werelddag van Migranten en Vluchtelingen: ‘Ze getuigen van hoop voor de toekomst, ondanks moeilijkheden. Het is de hoop op geluk over de grenzen heen die hen ertoe brengt zich volledig aan God toe te vertrouwen.’ Deze dag wordt in 2025 gevierd in het weekend van 4 en 5 oktober. Op die dagen sluit het aan op het programma voor het Jubeljaar dat dan in het Vaticaan ook het Jubileum voor migranten en vluchtelingen gevierd.

Vogelenzang naar Overveen

Deze zomer verhuist de diocesane curie (bestuurscentrum) van de Tiltenberg in Vogelenzang naar een voormalig klooster bij de kerk in Overveen. De nieuwe locatie is per openbaar vervoer goed bereikbaar en er is ruime parkeergelegenheid. Daarnaast is het dichterbij de kathedraal en het bisschopshuis. Het St.-Bonifatiusinstituut verhuist dan naar Heiloo.

Meer dan 1,4 miljard

De wereld telt sinds 2023 meer dan 1,4 miljard katholieken. De katholieke Kerk is daarmee het grootste religieuze genootschap ter wereld. De stijging was met 3,3 procent het grootst in Afrika. Katholieken in Afrika vormen nu twintig procent van de Kerk, net als Europa. Uit de gegevens van het Statistisch Jaarboek van de Kerk (in maart jl. gepubliceerd) blijkt ook dat het aantal priesters (0,2 procent) en religieuzen (1,6 procent) daalt. In 2023 stonden 3,5 miljoen Nederlanders als katholiek ingeschreven (19,6 procent van de bevolking).

Nieuwe katholieken

Iedereen die in de afgelopen vijf jaar tot de katholieke Kerk is toegetreden, is uitgenodigd voor een ontmoetingsdag (van 9.00-16.00 uur) op zaterdag 7 juni St.-Bavokathedraal in Haarlem. Het zal hopelijk een inspirerende dag worden, waarop we elkaar beter zullen leren kennen. Er is al ruimte voor vragen en thema's. Aan de dag zijn geen kosten verbonden, aanmelding is wel gewenst (vicaris Gerard Bruggink: gbrugginkpr@gmail.com).

Heiloo en Rolduc samen

Vanaf september 2025 zullen de priesteropleidingen van de bisdommen Haarlem-Amsterdam en Roermond samenwerken in één theologisch instituut ‘Maria, Moeder van de Kerk’ voor de theologische vorming van priesterstudenten. De twee opleidingslocaties in Heiloo en Kerkrade blijven gehandhaafd. Ook de studenten van de Neocatechumenale weg in Nieuwe Niedorp en Cadier en Keer studeren aan dit nieuwe instituut.

Orgelconcerten

Iedere zaterdagmiddag is er tot en met 27 september (behalve 21 juni) om 16.00 uur in de H.-Bavokathedraal een zaterdagmiddagconcert rond het Willibrordusorgel. Toegang is vrij met een deurcollecte na afloop. Info: www.willibrordusorgel.nl

Bisdom op de 'socials'

Via onze kanalen delen we verhalen van geloof, hoop en naastenliefde. We laten zien hoe de kerk vandaag de dag leeft en werkt in parochies, bij jongeren, in caritasprojecten en in de liturgie.

Facebook: www.facebook.com/bisdha

X (voorheen Twitter): x.com/bisdha

Instagram: [instagram.com/bisdomha](https://www.instagram.com/bisdomha)

Tachtig toetredingen met Pasen

Met Pasen werden in kerken in alle windstreken van ons bisdom 80 personen (vooral tieners en twintigers) gedoopt en gevormd en namen ze voor het eerst deel aan de eucharistie. De laatste jaren zien we in ons bisdom een gestage interesse: in 2023 traden 182 volwassenen (d.w.z. ouder van 14 jaar) tot de Kerk toe, in 2024 bedroeg dit aantal 224 en voor 2025 staat de teller al op 149 personen.

Website Meldpunt vernieuwd

Het Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag in de Rooms-Katholieke Kerk heeft een nieuwe website (www.rkmeldpunt.nl), waarmee het gemakkelijker is om grensoverschrijdend gedrag te melden. De vorige website dateerde uit 2015 en was toe aan een vernieuwde vormgeving.

Meldpunt
Grensoverschrijdend Gedrag RKK

Mirakel 'op Solder'

Museum Ons' Lieve Heer op Solder besteedt tot 7 september speciale aandacht aan een van de oudste religieuze tradities van de stad Amsterdam: het Mirakel van Amsterdam (1345). In het museum kan een tentoonstelling worden bezocht en op de website van het museum worden verhalen uitgelicht, die te maken hebben met het Mirakel. Info: www.opsolder.nl

Aandacht onderweg: veldkapellen

Voorzijde Mariakapel

Bos en Lommer

Wikimedia Commons,
CC-MIME (Erik Swierstra)

Bij veldkapellen denk je eerder aan Brabant of Limburg, waar ze veel voorkomen (evenals wegkruisen) of aan het buitenland. Soms letterlijk in het veld of eenvoudig langs de weg of bij een kruispunt. In onze omgeving komen ze aanmerkelijk minder vaak voor, maar ze zijn er wel degelijk. Michel Bakker neemt u graag mee.

Oude Mariabeeld
van de Keinskapel

Wikimedia Commons,
CC-ASA 2.0

K

apellen zijn er in verschillende soorten en maten, doorgaans wel van bescheiden afmetingen. Natuurlijk zijn er ook kapellen die deel zijn van een groter kerkgebouw en daar als zelfstandige gebedsruimte functioneren, denk

maar aan de kathedraal of mogelijk uw eigen parochiekerk. Er zijn verder slot-, klooster-, gevangenis-, bedevaarts-, ziekenhuis-, kerkhof-, school- en universiteitskapellen, maar in dit artikel gaat het dus over veldkapellen.

Eerst iets over het woord 'kapel'. Het is afgeleid van het Latijnse *cappa* (mantel), met als verkleinwoord *capella*, en het verwijst naar de mantel van Sint Maarten, bisschop van Tours (316-397). Deze Martinus gaf ooit de helft van zijn mantel weg aan een bedelaar. Deze halve mantel werd als relikwie bewaard in een ruimte en het woord *capella* ging als het ware daarop over, zo werd die ruimte een kapel.

Over het algemeen worden er geen vieringen gehouden in veldkapellen. Soms kan dat ook simpelweg niet omdat ze zo klein zijn dat ze als 'niet betreedbaar' te boek staan. Ze dienen veeleer de individuele devotie. Een vroom aandachtspunt onderweg, voor een gebed, een kaarsje, wat vers geplukte bloemen. Om iets te vragen of om te bedanken - soms hangen er *ex voto's* rond het heiligenbeeld - of om zomaar stil te staan en stil te zijn. Menig pelgrim op weg naar zijn of haar einddoel neemt er een toevlucht bij noodweer. Het kan ook een halteplaats zijn

bij processies. Soms gebouwd op een plek waar een wonder gebeurd zou zijn, soms op een heuse kapelberg. Aangekleed met banken, maar een andere keer met slechts een beeldje of een afbeelding in een nis.

Mariakapel te Hoogwoud (Koningspade 31)

Deze kapel staat naast Museumboerderij West Frisia. Het is een door Adriaan Donker in 1970 gebouwde Mariakapel, ter nagedachtenis aan rooms-koning Willem II, graaf van Holland, die in 1256 door een legertje West-Friezen bij Hoogwoud werd verslagen. Zijn zoon

Het woord 'kapel' is afgeleid van het Latijnse cappa (mantel) en verwijst naar de mantel van Sint Maarten

Floris V, graaf van Holland en Zeeland, trok in 1282 naar West-Friesland op zoek naar vergelding en het graf van zijn vader. Volgens de legende liet Floris op de grafplek een kapel bouwen, toegewijd aan Maria. Er zijn geen afbeeldingen van bekend, noch weet men waar deze zich precies bevond. De legende van Willem II en Floris V intrigeerde Adriaan Donker echter zodanig, dat hij ter nagedachtenis aan deze geschiedenis opnieuw een kapel liet bouwen met zandsteen uit Limburg en gedekt met riet uit West-Friesland. Het Mariabeeld komt uit de kerk van Hoogwoud. Het is echter geen officiële kapel en nooit door de Kerk gewijd. Museum West Frisia is geopend van april t/m september (vrijdag t/m zondag van 13.00-16.30 uur).

De Keinskapel te Schagen (Keins 2a)

Omstreeks het jaar 1510 spoelde op de West-Friese dijk een houten beeldje van Maria met Kind aan. De legende wilde dat het van de voorstevens van een Portugees schip zou zijn geslagen. Gelovigen ontfermden zich over het Mariabeeldje, maakten het schoon met putwater en gaven het een plek in een huisje op de dijk. Er vond een aantal wonderlijke gebedsverhoringen

plaats. Dit was de aanleiding om in 1519 een kapel te bouwen, waarin het Mariabeeldje werd geplaatst. Jaarlijks werd er binnen de grenzen van de parochie Schagen een processie met het Mariabeeld gehouden. Ook de put werd in ere gehouden, want het water heeft op verschillende mensen een geneeskrachtige uitwerking gehad. In de roerselen rond de Reformatie werd ook de kapel getroffen. Het Mariabeeld bleef eeuwen spoorloos tot een familie het toevertrouwde aan het West-Fries Museum (Hoorn). Onderzoek naar de stijlkenmerken wees uit dat het eikenhouten beeld rond 1475 in Noord-Nederland is gesneden. In het Mariajaar 1954 heeft pastoor H. Brouwer het initiatief genomen om de Mariakapel te herbouwen. De toenmalige bisschop van Haarlem, mgr. Jan Huibers, zelf een groot Mariavereerder, gaf toestemming tot de bouw en op 15 augustus 1956 werd de kapel ingewijd. Het Mariabeeld dat nu in de kapel staat is gemaakt door Jules Rummens. De kapel kan iedere dag bezocht worden.

Lourdeskapel te Zwaag (Pastoor Nuijenstraat 2)

De Lourdeskapel, tegenover de Zwaagse Martinuskerk, dateert uit 1882 en is daarmee een van de oudste Lourdeskapellen in Nederland. De zeshoekige kapel is gebouwd op initiatief en voor rekening van de toenmalige pastoor P. Masker. Hij had Lourdes bezocht en wilde in navolging van andere plaatsen ook in Zwaag een imitatie van de grot laten maken. Daartoe liet hij in de zomer van 1877 de grot waar Bernadette Soubirons in 1858 Maria zag verschijnen, ter plaatse door een deskundige exact naschetsen. Bisschop Snickers van Haarlem was aanvankelijk tegen de bouw, maar ging nadat er een wonder geschiedde - een blind meisje genas nadat ze had gebeden bij het Mariabeeld van Zwaag - toch akkoord. De naam van de architect van de in neogotische stijl gebouwde Lourdeskapel is niet bekend; mogelijk was het de bouwkundige Kooter uit Wognum, van wie bekend is dat hij betrokken was

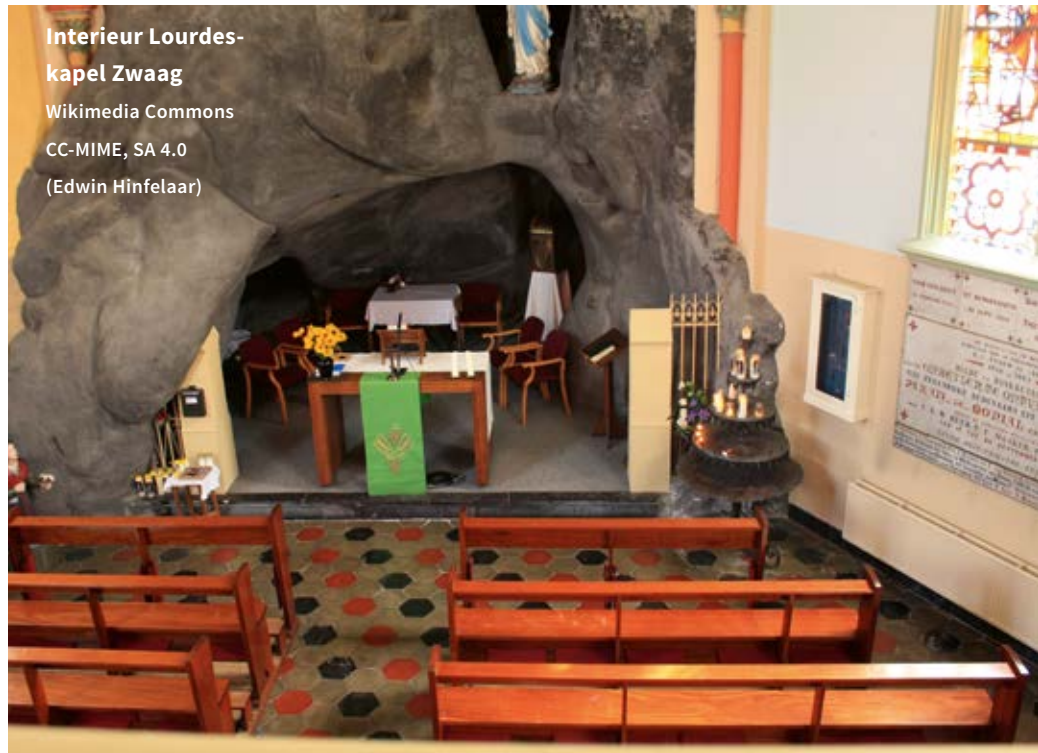
Keinskapel te Schagen

Foto Adrie Pater

bij de bouw, anderen vermoeden de tekenpen van de Hoornse architect A.C. Bleijs. In het bijzonder de tegen optrekkend vocht aangebrachte (Engelse) patentstenen wijzen in zijn richting. De kapel – die dit Heilig Jaar tevens jubileumplaats is – is maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag geopend van 9.00-14.00 uur. Er kunnen ongeveer 70 mensen plaats nemen in de kapel.

Mariakapel te Amsterdam (Bos en Lommerweg bij Leeuwendalersweg 31)

Deze opmerkelijke kapel staat in een helaas niet toegankelijke gemeenschappelijke binnentuin tussen twee rijen portiekflats, haaks op de Bos en Lommerweg. Het is een totale verrassing iets dergelijks in Amsterdam-West aan te treffen. De kapel is eigendom van woningbouwvereniging Stadgenoot en in de jaren vijftig van de vorige eeuw gebouwd door de katholieke architecten Adriaan Evers (1914-1997) en Geert Sarlemijn (1909-1993). Opdrachtgever was woningbouwvereniging Het Oosten. De kapel is opgetrokken in een romaans aandoende bouwstijl, waarbij dezelfde bakstenen en dakpannen werden gebruikt als bij de flats. De kapel was een devotiekapel ter ere van de Tenhemelopneming van Maria; binnen stond er uiteraard een beeld van Maria. Het gebouw was een geschenk van de leden ter gelegenheid van het

Interieur Lourdes-
kapel Zwaag
Wikimedia Commons
CC-MIME, SA 4.0
(Edwin Hinfelaar)

veertigjarig bestaan van Het Oosten in 1951. Het gebouwtje is tegenwoordig niet meer als kapel in gebruik. Typierend zijn verder de toegangen tot de portieken: uitbouwtjes met aan weerszijden van de deuren beeldhouwwerk met taferelen uit het leven van Jezus (Jan van Schaffelaarplantsoen) en het Oude Testament (Akbarstraat). Makers van de uit kalksteen gehouwen reliëfs aan het plantsoen waren de Amsterdammers Jan Meefout (1915-1993) en Arie Teeuwisse (1919-1993); de terracotta reliëfs aan de Akbarstraat werden gemaakt door Willem Reijers (1910-1958). ■

Michel Bakker

week
nederlandse
missionaris

Geloven in de ander.

**Pinksteractie
31 mei – 8 juni 2025**

Algemeen Nut
Beogende Instelling
ANBI

Week Nederlandse
Missionaris.nl

Ieder mens telt mee.

help & doneer!

scan en doneer

Wij steunen missionarissen
en missionair werkers.
NL30 RABO 0171 2111 11

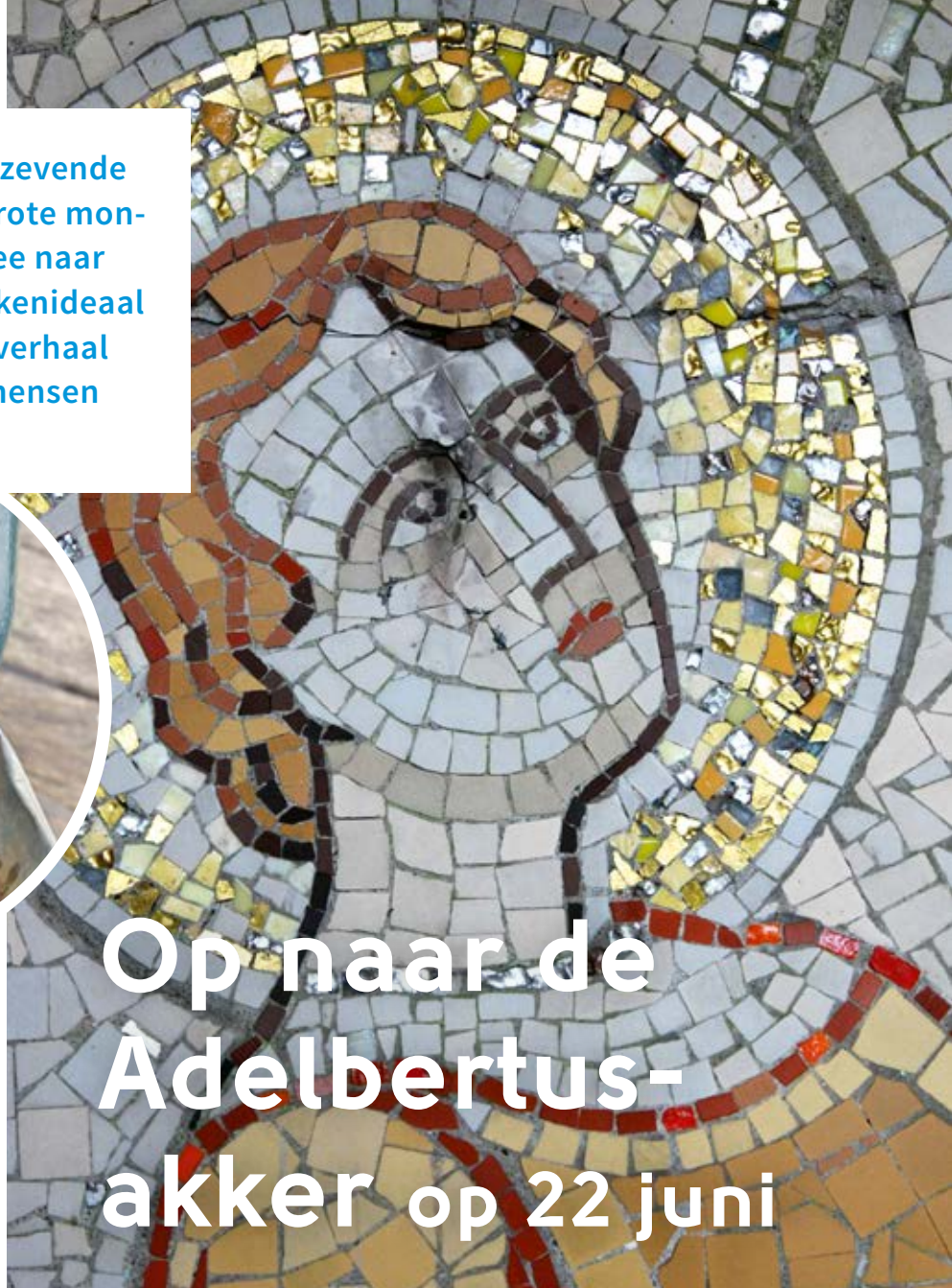
Als jonge vent ging hij, in de zevende eeuw in het kielzog van de grote monnik Willibrord over (Noord)zee naar ons land om daar het monnikenideaal gestalte te geven en om het verhaal over Jezus Christus aan de mensen te vertellen.

Foto's: Jochem Oor

Adelbert, een van de elf monniken die als pelgrim van hoop de grote oversteek waagde en het avontuur tegemoet ging van het kennismaken met vreemde mensen, die van God noch gebod hadden gehoord.

Door zijn zachtmoedig optreden en de kracht van de vriendschap wist Adelbert mensen als leerling van Jezus te winnen. Na zijn dood op 25 juni 740 werd hij begraven op zijn geliefde Hallem (Egmond-Binnen) en op die plaats komen sindsdien vele mensen samen, tot in onze tijd! Nadat zijn gebeente 'tot de eer der altaren werd verheven', dat wil zeggen dat Adelbert heilig werd verklaard, bleef op de plek waar hij begraven had gelegen een waterbron achter, 'de Adelbertbron' die tot op vandaag helder water geeft en als het ware 'de bron van geloof, hoop en liefde' is voor heel veel mensen. Op zondag 22 juni zullen er weer velen op pelgrimage gaan om deze

Op naar de Adelbertusakker op 22 juni

Mozaïek van de H. Adelbert, Adelbertusakker Egmond

plek te bezoeken en het leven van deze bijzondere heilige vieren. Vooral dit jaar is het pelgrimeren een bijzondere aantrekkelijke manier om je geloof te uiten, het Heilig Jaar waarin juist nadruk ligt op het 'Pelgrim van Hoop' zijn. Dit jaar waarin zoveel 'hopeloze' toestanden in de wereld gaande zijn, is het van levensbelang dat er mensen zijn die hoop geven en hoop uitstralen.

Wees welkom. Kom ook. Vier mee. ■

De poorten van Noord-Hollands oudste bedevaartsoort staan op zondag 22 juni wijd open om u te verwelkomen.

- 7.00 uur: 'vogeltjes mis' (zing met de vogels mee)
- 10.00 uur: plechtige eucharistieviering (met fanfare Eensgezindheid). Pater Peter Denneman SMM zal voorgaan samen met Abt Thijs Ketelaars (Abdij van Egmond) en pastores van Egmond en omgeving.

Na de viering is er in de tuin van de Abdij een koffieconcert door fanfare Eensgezindheid.

Misdienaarsdag

Oudenbosch 13 september 2025

Misdienaars en acolieten (met hun begeleiders) uit heel Nederland zijn welkom op zaterdag 13 september in de Noord-Brabantse plaats Oudenbosch.

Oudenbosch is vooral bekend vanwege de grote Basiliek van de H.H. Agatha en Barbara.

Deze dag is bedoeld als een **Dankjewel** voor je trouwe dienst aan het altaar

en om elkaar in geloof en vriendschap te bemoedigen!

Wil je je verdiepen in het geloof? Sterker worden in je eigen geloof? Groeien om anderen te helpen hun weg te vinden in het geloof? Volg een cursus of ga theologie studeren aan het Bonifatiusinstituut!

21 juni
2025

open dag

Theologisch instituut Sint Bonifatius

**Nieuwe locatie: OLV Ter Nood,
Hoogeweg 65 Heiloo**

www.bonifatiusinstituut.nl

SINT-BONIFATIUS
VORMINGSCENTRUM

Mariska

De kop soep van de burens gaf mij hoop

Wat gaf jou hoop?
Deel jouw hoopvolle verhaal
op bewegingvanhoop.nl

**Beweging
van hoop**

100 jaar SintJansbasiliek Evenementen

info: www.sintjanlaren.nl

Instagram - Facebook: 100 jaar Sinjansbasiliek

21-22
juni

21/6 START 100-JAAR JUBILEUM
Sint Jansfeest

22/6 Sint Jansprocessie

Zaterdagopenstelling Basiliek
met rondleidingen en
orgelconcerten

28/6 -
13/9

Tentoonstelling Historische Kring

6/7
7/9

6/7: 15u: concert Vespera Lux
17u: Evensong
7/9: Lezing in het Brinkhuis

13/9 OPEN MONUMENTENDAG
Rondleidingen, orgelconcert,
activiteiten voor kinderen
14/9 Feestelijk Ouderendiner

13-14
sept

23/9 -
16/11

Tentoonstelling in het Singermuseum
met schilderijen Sint Jan
Presentatie Jubileumboek

D

e afgelopen jaren is in Nederland veel aandacht geweest voor het pontificaat van Jorge Bergoglio, ofwel paus Franciscus. Meerdere boeken zijn verschenen en zogeheten Vatican-watchers hebben ons ingelicht over kleurrijke details,

zoals de hoogte van de kerstboom op het Sint-Pietersplein of de gewoonte van Franciscus om zelf telefonisch een afspraak te maken met de kapper. Die geloofde dan natuurlijk niet dat hij de paus aan de lijn had!

Waar we echter weinig over hebben gehoord, is over het theologisch denken van deze paus. Soms werd dat met een enkel woord afgedaan: een praktisch gericht mens, minder een theoloog dan zijn voorganger. Maar niets is minder waar! Wie het evangelie van Lucas leest merkt direct dat de armen een bijzondere plaats innemen. De arme Lazarus rust in Abrahams schoot, de rijke vrek vergaat het heel anders (Lc. 16-19-31). Vandaar dat we worden opgeroepen om een schat in de hemel te verzamelen. Hoe? Niet door het aardse slijk te minachten, maar heel simpel door de armen te ondersteunen, voor wie dat 'aardse slijk' van levensbelang is. Als hommage aan Bergoglio, die allesbehalve een simpele ziel was, maar theologisch en bestuurlijk van wanten wist, dus een enkel woord over de bevrijdingstheologie.

Het gaat om niets minder dan een revolutie in de Kerk: in 1968 besloten de bisschoppen in Medellin, Colombia, dat de Kerk zich niet alleen maar moet richten tot de armen, maar daar is of moet zijn waar de armen zijn. De sociale zonde van onrecht en uitbuiting is in strijd met Gods wil. De beroerde positie van de 'indigenos', vroeger Indianen genoemd, maar ook de onderdrukking van militaire dictaturen werden aangeklaagd als een zaak die de Kerk direct aangaat. Al snel werd tegen deze bevrijdingstheologie de beschuldiging van marxisme geuit, met name door junta's, die in de Kerk een formidabele tegenstander herkenden. Maar de kloof liep ook dwars door de Kerk. Hoogwaardigheidsbekleders zagen met lede ogen hoe priesters zich niet langer binnen de veilige muren van de Kerk ophielden, maar zich in de sloppenwijken begaven. Ook politiek verhieven zij hun stem. Gustavo Gutierrez (1928-2024), een uiterst beminnelijk mens en wel 'de vader van de bevrijdingstheologie' genoemd, kende deze bezwaren terdege. Hij wees er op dat bevrijding volgens het evangelie alomvattend is: bevrijding van sociale onderdrukking, maar ook een persoonlijke transformatie, zodat we vrij komen te staan van elke vorm van slavernij. En dan is er de derde dimensie: bevrijding van zonde, het

Marcel Poorthuis is emeritus-hoogleraar in de dialogen tussen de godsdiensten aan de Faculteit Katholieke Theologie van Tilburg University.

verbreken van de vriendschap met God en medemens. Deze dimensie bepaalt mede de twee andere niveaus.

In het leven van paus Franciscus is dit een leidraad gebleven, waarbij hij evenals Gutierrez eenzijdig radicalisme vermeed. Hij wist van de Braziliaanse bisschop Helder Camara, die het bisschoppelijk paleis had ingeruild voor een flatje. En hoe diens opvolger het paleis

Paus Franciscus op de bres voor de armen

weer had betrokken. Toen Bergoglio in Rome kwam, zag hij hoe veel leden van de curie een fraai Italiaans palazzo of een luxueus appartement hadden betrokken. Sowieso bestaat de curie niet langer voor het merendeel uit Italianen of zelfs uit Europeanen. Ook voor hun priesterschap geldt dat de plaats te midden van de mensen is en dat pastoraat niet aan anderen overgelaten mag worden. De eigen levensstijl van paus Franciscus heeft tot talrijke anekdotes aanleiding gegeven: hoe hij graag zelf kookte en zich vaak onder de mensen te Rome begaf, wat wel uniek voor deze paus was. De diepste drijfveer hiervoor was evenwel de overtuiging dat ware bevrijding op alle niveaus dient te geschieden, politiek, economisch en spiritueel. ■

Grazie

Santo Padre

Bedankt, Heilige Vader

Alstublieft, ik vraag u
om voor mij te bidden.

Francesco

Bisschop van Rome

13 maart 2013

21 april 2025

Leo Fijen is ambassadeur van uitgeverij Adveniat en oud-presentator van de geloofsgesprekken van de KRO-NCRV op de zondagochtend.

Paus Franciscus stierf met Pasen en was bij velen geliefd, katholieken, protestanten. Hoe geliefd deze herder was, over alle christelijke grenzen heen, bleek tijdens de maanden van zijn ziekte. Over heel de wereld werd voor hem gebeden, door vertegenwoordigers van alle godsdiensten. Niemand wilde dat deze paus heenging. Hij zelf ook niet. Pas na het ontslag uit het ziekenhuis, een paar weken voor Pasen, werd bekend dat paus Franciscus de dood al eens in de ogen had gekeken, tot twee keer toe. En toen hadden de artsen hem ook gevraagd: wat wilt u? Deze luisterende kerkleider en deze dienaar van armen en vluchtelingen wist van geen ophouden. Daarom antwoordde hij: ik wil leven tot het niet meer gaat. Toen ik dat las was ik ontroerd. Want de herder die geen adem meer kon krijgen en zweefde tussen leven en dood, wilde niet het einde. Daarom zegende hij de wereld nog met Pasen en leefde hij voor wat het betekent om met hoop te leven. Die hoop staat centraal in het Jubeljaar 2025, de hoop dat het leven sterker is dan de dood en dat een mens mag geloven in het eeuwige licht van God.

Opstaan

Paus Franciscus stierf uiteindelijk toch, als gevolg van een beroerte, maar wel met die hoop en zo is hij door zijn dood heen een levende getuige van die hoop in een wereld van rechteloosheid, oorlog en geweld. Daarom noemde hij ons allemaal 'pelgrims van hoop'. Paus Franciscus geeft ons door zijn sterven heen ook handvatten om met die hoop aan de slag te gaan in ons eigen bestaan. Anders gezegd, je hoeft niet naar Rome, Lourdes of Santiago de Compostela te gaan om pelgrim van hoop te zijn. Wees een voorbeeld, zoals Franciscus tijdens zijn ziekte en sterven, en leef met Christus die is opgestaan uit de dood. Dat is onze hoop. Zo kan iedereen een pelgrim van hoop worden door mensen te laten opstaan uit armoede, onrecht en eenzaamheid.

De bul van paus Franciscus voor het Jubeljaar 2025 heeft als titel: *Spes non confundit* (De hoop stelt niet teleur).

Verlangen

Paus Franciscus formuleerde die hoop in een pauselijke bul ('*Spes non confundit*', 'De hoop stelt niet teleur' over dit Heilig Jaar - red.), die geen moeilijke woorden kent maar in een taal van liefde en tederheid is geschreven. En niet onbelangrijk in een taal van verlangen. Want dat verlangen is een voorwaarde om met hoop te

Paus Franciscus als pelgrim van hoop

kunnen leven. Zonder verlangen gaat het niet, verlangen naar een betere wereld, met kleine stapjes. Wat doe jij in jouw omgeving voor ouderen, zieken, vluchtelingen en armen? Waar ben jij in het lijden om je heen, in de mantelzorg voor je ouders en je partner, in de zorg voor mensen in een verpleeghuis, in de aandacht voor stervenden in een hospice? Hoe kom jij in beweging om er voor je naasten te zijn en zo een teken hoop te zijn, juist ook voor jongeren. Ooit gaf deze paus in zijn eerste jaar bij de Wereldjongerendagen de volgende boodschap mee: ga op weg, wees niet bang en dien. Hij leefde deze woorden voor tot op het laatst, toen het niet meer ging. En zelfs toen zocht hij de gedetineerden in de gevangenis op.

Paus Franciscus was ook in zijn lijden een teken van hoop en mocht naar zijn Schepper rond het Hoogfeest van de Verrijzenis. Dan ben je in alles een pelgrim van hoop, een voorbeeld voor ons allemaal. ■

Iedereen een thuis. U heeft de sleutel.

Je eigen vaste plek, met je eigen spulletjes. Ruimte om jezelf te zijn, te mogen zijn. Dát maakt van een huis een thuis. En dat is een onmisbare zekerheid in het leven. In ons land zijn er helaas meer dan 1 miljoen mensen die juist dat moeten missen. Daar kunt u met uw huis iets aan doen. Door uw huis na te laten aan Kansfonds als u er straks niet meer bent.

Kansfonds biedt sterke – en vaak verrassend simpele – oplossingen voor complexe problemen. En we zetten een vliegwiel op wat werkt. Zo weten we mensen een thuis te geven. Help ons thuisgeven. Laat uw huis (of een gedeelte daarvan) na aan Kansfonds. Kijk op www.kansfonds.nl/nalaten of bel **(035) 624 96 51** en vraag het gratis boekje *Wat is thuis* aan.

Wat is thuis? Lees de inspirerende verhalen en overdenkingen.

Een thuis lijkt zo vanzelfsprekend, je zou bijna vergeten hoe belangrijk het is. Totdat je de verhalen leest van mensen die geen thuis hebben. Hoe leven zij? Hoe houden zij hoop? En wat betekent Kansfonds voor hen? Vraag het gratis boekje *Wat is thuis* aan.

Ga op weg...

...wees een pelgrim van hoop!

Het wordt steeds mooier weer. Tijd om erop uit te trekken. Om pelgrim te worden... In ons bisdom zijn twee jubileumpelgrimages om lopend, per fiets of per auto te ontdekken.

Holy City Amsterdam

In het hart van Amsterdam worden unieke wandeltours aangeboden, om het vaak vergeten maar indrukwekkende (katholieke) religieuze erfgoed van de hoofdstad in de prachtige oude binnenstad te ontdekken, van eeuwenoude kerken tot verborgen kapellen en verrassende verhalen van geloof, hoop en liefde.

De wandelingen zijn een ode aan 750 jaar Amsterdam, het Jubeljaar 2025 van de katholieke Kerk én de geloofsgeschiedenis van onze hoofdstad. De tours bieden deelnemers - gelovig of nieuwsgierig - de kans om kennis te maken met plekken met een bijzondere geschiedenis en betekenis, zoals de bijzondere (Bijbelse) gevelstenen, het Mirakel van Amsterdam van 1345 en verborgen parels als Museum Ons' Lieve Heer Op Solder, enz. De tweetalige (Nederlands/Engels) wandeltours starten om 10.00 uur of om 13.30 uur op diverse dagen doordeweeks als in het weekend en duren zo'n twee uur. Ze worden aangeboden op basis van een vrijblijvende donatie.

HOLY CITY AMSTERDAM

www.holycity.amsterdam

'Habeb' in Alkmaar, Bergen, Egmond

Op de berg Horeb sprak Mozes met God en ontving hij de Tien Geboden heeft ontvangen en bijzondere ervaringen had met God. In Noord-Holland is zijn er tussen 700 en 1700 bijzondere dingen gebeurd in Heiloo (Willibrordusput, heiligdom), Alkmaar (eucharistisch bloedwonder), Bergen (eucharistisch wonder) en Egmond (Adelbertusakker). De route kan op ieder punt begonnen worden.

Kijk voor alle informatie op www.rkk.nl/jubeljaar (dan <jubeljaarpelgrimages>) of op: www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl/jubeljaar2025 (dan <alle informatie jubeljaar>, <bedevaarten Nederland>).

1700 jaar geloven

Geloofsbelijdenis

Het oecumenisch Concilie van Nicea, dat van 20 mei tot en met 25 juli 325 in Nicea (nu: Iznik, Turkije) samen kwam, is van grote betekenis voor vrijwel alle tweeën-half miljard christenen in de wereld. Naast het vastleggen hoe we als christenen de paasdatum zouden bepalen (iets anders dan de joden dat doen voor Pesach), stond tijdens de beraadslagingen van de aanwezige bisschoppen vooral het onderwerp van het wezen van Jezus ter discussie. Was Hij goddelijk of meer een supermens? Was Hij geschapen of in wezen gelijk aan God? Het Concilie besloot dat laatste en legde dit vast in een geloofsbelijdenis. Vanwege een (kleine) aanvulling in 381 bij het Concilie van Constantinopel ook wel de Geloofsbelijdenis van Nicea/Constantinopel genoemd en in parochies beter bekend als de 'lange geloofsbelijdenis' (denk aan de meest bekende Gregoriaans gezongen versie 'Credo III').

Oecumenische viering 14 juni

Op 14 juni om 14.00 uur vindt in Gouda een oecumenische viering plaats met als thema 'Ja, ik geloof'. De Raad van Kerken organiseert deze viering om te herdenken en te vieren dat 1700 jaar geleden in Nicea het eerste oecumenische concilie plaatsvond. Kaarten kunt u gratis bestellen op: www.raadvankerken.nl

Een grote betekenis voor vrijwel alle christenen in de wereld

Wij geloven

In de jaargangen 2020 en 2021 van *SamenKerk* is een serie van zes artikelen over deze geloofsbelijdenis in een oecumenisch perspectief geschreven naar aanleiding van het boek *Wij geloven. Rooms-katholiek en protestant: één geloof. De geloofsbelijdenis van Nicea/Constantinopel*. Scan de QR-code of ga naar www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl/wijgeloven om deze artikelen te lezen.

In ons bisdom

Op maandag 30 juni is er een speciale pastoresdag onder leiding van Peter Nissen over de achtergronden en betekenis van dit concilie. In de zomer zal hij ook lezingen verzorgen over dit thema tijdens de 'SamenKerk Jubelzomer'. Meer hierover in de volgende *SamenKerk*. ■

Beleef het Heilig Jaar 2025... www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl/jubeljaar2025

JAARGANG 2 NUMMER 4

H. VORMSEL

De meeste ouderen onder ons zullen zich nauwelijks nog iets herinneren van hun eigen Vormsel. Wanneer ikzelf terug denk aan die dag waarop ik in Amsterdam gevormd ben, dan is de herinnering ook uitermate vaag. Ik was toen waarschijnlijk een jaar of acht, in die tijd immers werden we dikwijls veel jonger gevormd dan nu, en wij trokken met een hele hoop jongens van de school op de Kloveniersburgwal naar de Papegaai in de Kalverstraat, waar reeds een groot aantal andere jongens en meisjes aanwezig was. Ik herinner me een hele oude Bisschop, mgr. Callier, en zoals de meesten van ons zich nog wel herinneren, de klap die je kreeg op je wang. Das in je jeugd min of meer het klapstuk van het Vormsel. Met je ouders kon je er nauwelijks over praten, want die werden er helemaal niet bij betrokken. Zij waren zelfs niet aanwezig bij de Vormplechtigheid. Het was een schoolgebeuren.

Altijd wanneer ik nu in een parochie het H. Vormsel toedien, spreek met de ouders over de belangrijkheid van dit sacrament, niet als een voorbijgaande, mooie plechtigheid, maar als een sacrament dat ons een blijvende aanspraak geeft op de hulp de H. Geest.

Van het ogenblik, dat met de handoplegging en de zalving met Chrisma de H. Geest over ons werd afgeroepen, hebben wij een voortdurende claim op Zijn bijstand.

En niet alleen de Bisschop, de priesters,

maar iedere leek heeft de wijsheid, de soepelheid, de warmte, de inspiratie van de H. Geest nu meer dan ooit nodig. Immers, juist krachtens het Doopsel en het Vormsel moeten wij allemaal ons aandeel geven in de geestelijke opbouw van de Kerk, het Lichaam van Christus. Het Tweede Vaticaans Concilie heeft dit dik onderstreept en in het herderlijk schrijven 'de Kerk, wij samen' heb ik hier bijzonder op gewezen.

En als we eerlijk zijn, moeten we toegeven dat H. geest in ons geloofsleven dikwijls weinig wordt betrokken in ons gebed wordt verwaarloosd.

Gelukkig is er in onze tijd duidelijk een kentering zichtbaar. Dit nummer van "Samen Kerk" is hier een weerslag van. De charismatische beweging is een van

de uitingen hiervan. Deze zal heel veel kunnen bijdragen tot een verinnerlijking van ons gebedsleven, maar ook tot een grotere liefde voor de evenmens. Bij al onze beslissingen en activiteiten dienen wij de H. Geest te betrekken. Hij is klaar om ons te helpen en wij hebben, ik herhaal het, het recht op Zijn hulp. Daarom in de komende Pinkstertijd bidden tot de H. Geest, U voor Uw Bisschop Theodorus en ik voor U allen:

Heer, zend ons Uw Geest die recht maakt wat krom is en thuis brengt van verdwaald is; die soepel maakt en geneest wat gewonde is; die verwarmt wat verkild is en nieuw maakt wat verouderd is.

SAMEN KERK
INFORMATIEBLAD VAN HET BISDOM HAARLEM - JAARGANG 2 NUMMER 4

Redactie en administratie:
sekretariaat Bisdóm Haarlem
Postbus 6186 - tel. 023-321650
Nieuwe Gracht 80, Haarlem
Giro 43509 t.n.v. Bisdóm Haarlem

CHARISMA EN H. GEEST

H. VORMSEL

De meeste ouderen onder ons zullen zich nauwelijks nog iets herinneren van hun eigen Vormsel. Wanneer ikzelf terug denk aan die dag waarop ik in Amsterdam gevormd ben, dan is de herinnering ook uitermate vaag. Ik was toen waarschijnlijk een jaar of acht, in die tijd immers werden we dikwijls veel jonger gevormd dan nu, en wij trokken met een hele hoop jongens van de school op de Kloveniersburgwal naar de Papegaai in de Kalverstraat, waar reeds een groot aantal andere jongens en meisjes aanwezig was. Ik herinner me een hele oude Bisschop, mgr. Callier, en zoals de meesten van ons zich nog wel herinneren, de klap die je kreeg op je wang. Dat was in je jeugd min of meer het klapstuk van het Vormsel. Met je ouders kon je er nauwelijks over praten, want die werden er helemaal niet bij betrokken. Zij waren zelfs niet aanwezig bij de Vormplechtigheid. Het was een schoolgebeuren.

Altijd wanneer ik nu in een parochie het H. Vormsel toedien, spreek ik met de ouders over de belangrijkheid van dit sacrament, niet als een voorbijgaande, mooie plechtigheid, maar als een sacrament dat ons een blijvende aanspraak geeft op de hulp van de H. Geest.

Vanaf het ogenblik, dat met de handoplegging en de zalving met Chrisma de H. Geest over ons werd afgeroepen, hebben wij een voortdurende claim op Zijn bijstand.

En niet alleen de Bisschop, de priesters,

maar iedere leek heeft de wijsheid, de soepelheid, de warmte, de inspiratie van de H. Geest nu meer dan ooit nodig. Immers, juist krachtens het Doopsel en het Vormsel moeten wij allemaal ons aandeel geven in de geestelijke opbouw van de Kerk, het Lichaam van Christus. Het Tweede Vaticaans Concilie heeft dit dik onderstreept en in het herderlijk schrijven 'de Kerk, wij samen' heb ik hier bijzonder op gewezen.

En als we eerlijk zijn, moeten we toegeven dat de H. Geest in ons geloofsleven dikwijls weinig wordt betrokken in ons gebed wordt verwaarloosd.

Gelukkig is er in onze tijd duidelijk een kentering zichtbaar. Dit nummer van "Samen Kerk" is hier een weerslag van. De charismatische beweging is een van de uitingen hiervan. Deze zal heel veel kunnen bijdragen tot een verinnerlijking van ons gebedsleven, maar ook tot een grotere liefde voor de evenmens. Bij al onze beslissingen en activiteiten dienen wij de H. Geest te betrekken. Hij is klaar om ons te helpen en wij hebben, ik herhaal het, het recht op Zijn hulp. Daarom in de komende Pinkstertijd bidden wij tot de H. Geest, U voor Uw Bisschop Theodorus en ik voor U allen.

Heer, zend ons Uw Geest die recht maakt wat krom is en thuis brengt van verdwaald is; die soepel maakt en geneest wat gewonde is; die verwarmt wat verkild is en nieuw maakt wat verouderd is.

H. Theodorus
BISCHOP VAN HAARLEM

WWW.EXPLORECATHOLIC.NL

Het nieuwe online platform om het katholieke geloof te ontdekken, verdiepen en dagelijks te beleven.

Zondag
25 mei 2025
**Bezoek kardinaal-
staatsecretaris
Pietro Parolin**

Van 24 t/m 26 mei is kardinaal Pietro Parolin, kardinaal-staatssecretaris onder paus Franciscus, voornemens een officieel bezoek aan ons land te brengen.

Op zondag 25 mei is hij te gast in ons bisdom:

10.00 uur: pontificale hoogmis in de co-kathedrale basiliek H. Nicolaas (Amsterdam) vanwege de viering van 750 jaar Amsterdam;

16.00 uur: feestelijke vespers in de kathedrale basiliek H. Bavo (Haarlem) waarbij relikven van de Martelaren van Gorcum een plaats krijgen in de kathedraal.

U bent van harte uitgenodigd aan deze plechtigheden deel te nemen.

**JULIANAKLOOSTER HEILOO
14–18 JULI 2025**

AANMELDING: WWW.JONGEKERK.NL

**LEEFTIJD: 12 T/M 15 JAAR
16 T/M 18 JAAR**

**ORGANISATIE: BISDOM HAARLEM-AMSTERDAM
ISM. DE ZUSTERS SSV
DEELNAME: €80**

**ROME
2025**

JONG
BISDOM
HAARLEM
AMSTER-
DAM

Ga mee op een reis van hoop en ontmoeting. Ga mee op de jongerenpelgrimage naar Rome vanuit bisdom Haarlem-Amsterdam van 24 juli t/m 6 augustus 2025.

Meld je aan voor een reis om nooit te vergeten! Ga naar www.christoffelreizen.nl > Boek een reis. Aanmelden kan tot 15 mei 2025.

Pausbezoek JPII 40 jaar geleden

Van 11 tot en met 15 mei 1985 bezocht Paus Johannes Paulus II Nederland. Dit jaar veertig jaar geleden. Een beladen bezoek met doodsbedreigingen, Popie Jopie, ‘Pope go home’, lege straten, kritische bejegening door gelovigen, hetzelfde eten, enzovoort. Kardinaal Ad Simonis gaf later ruiterslijk toe dat hij blij was toen de paus weer vertrok: “Er is nooit een dag geweest dat ik zo’n geweldige zucht van verlichting heb geslaakt als toen we in het vliegtuig naar Luxemburg zaten.” Heel de katholieke wereld sprak schande van de ontvangst door Nederland. Maar wat vond de paus zelf van zijn bezoek? SamenKerk blikt terug met oud-nuntius mgr. Luigi Travaglini, Bert Löwenthal en onze bisschop.

M

gr. Luigi Travaglini – thans met emeritaat en woonachtig in Casa Santa Martha in Vaticaanstad – was midden jaren tachtig als secretaris werkzaam op de nuntiatuur aan de Carnegielaan in Den

Haag en namens het Vaticaan verantwoordelijk voor het pausbezoek. “Dit pausbezoek behoort tot een van de uitdagende bezoeken van Paus Johannes Paulus II uit die jaren. Naast uw land waren dat ook zijn bezoek aan meerdere Afrikaanse landen (1980) en dat aan El Salvador in 1983, waar toen oorlog was. Zelf vond de paus zijn bezoek aan Nederland belangrijk. Hij wilde net als de apostel Paulus het evangelie in de wereld verkondigen.”

Reageerden Nederlandse autoriteiten meteen enthousiast?

Travaglini glimlacht. “De Nederlandse overheid reageerde meteen positief. Vanuit de Kerk was er meer terughoudendheid. Ik herinner mij dat kardinaal Bernard Alfrink zelfs tegen dit bezoek was. Laat ik het zo zeggen: de bisschoppen stonden minder te juichen dan de regering. Maar de paus was heel duidelijk (tegen mij). Hij wilde de katholieken bezoeken in de Benelux en ook in Nederland.”

Met zijn Poolse ervaringen was hij niet snel van z'n stuk te brengen

De paus in Nederland

“Het bezoek was zeker geen slecht pausbezoek. Misschien dat er in Nederland zelf negatiever op wordt teruggekeken maar vanuit de optiek van de paus en de Heilige Stoel was dat niet het geval. Je moet niet vergeten dit bezoek te plaatsen tegen de achtergrond van het kerkelijke klimaat in Nederland in de jaren zeventig en begin jaren tachtig. Er was sprake van secularisatie en polarisatie. Maar er was in die tijd in de Nederlandse samenleving veel boosheid en protest, zoals de rellen bij de inhuldiging van Koningin Beatrix in 1980. Daarom bezocht hij Amsterdam niet.”

“Het programma van het pausbezoek was eenvoudig van opzet. Aankomst in Eindhoven, dan Den Bosch, op zondag naar Utrecht, maandag Den Haag en dinsdag naar Limburg. Het is waar dat er qua belangstelling vanuit de bevolking een verschil was tussen het Noorden en het Zuiden van Nederland. Maar katholieken uit het Noorden beleven de culturele kant van hun geloof ook anders dan die uit het Zuiden. Alle ontmoetingen, bijeenkomsten en vieringen waren binnen (zoals in de Jaarbeurs in Utrecht of de Houtrusthallen in Den Haag - red.). Daar was er volop belangstelling voor de paus. De buitenactiviteiten waren mijns inziens minder geslaagd. Er stonden amper mensen in Den Bosch langs de bidroute door de stad (waar de benoeming van de nieuwe bisschop op weinig sympathie kon rekenen) en de openluchtmis in Beek was één groot waterballet. Het had enorm geregend. Bovendien konden we er niet per helikopter naar toe. Daarbij kwam dat in de media

Tijdens zijn vierdaags bezoek at de paus vijf keer gepocheerde tong met puree en asperges. Iedere kok zette hem zijn lievelingseten voor.

vanwege de verwachte drukte en beveiliging was opgeroepen het pausbezoek meer thuis op de televisie te volgen dan zelf langs de routes te gaan staan. Voor de rest was het een prima bezoek. En de paus vond dat ook.”

Op 8 mei 1985 was er een grote manifestatie op het Malieveld, wat resulteerde in de ‘8 mei beweging’? Wist de paus ervan? En hoe reageerde hij?

“Hij was helemaal op de hoogte van dat gebeuren. In de maanden voor vertrek naar Nederland had hij alle dossiers over de Kerk, de geschiedenis van Nederland en zelfs de taal bestudeerd. Het protest van de ‘8 mei beweging’ maar ook de vermanende woorden van mevrouw Hedwig Wasser (zij week van haar tekst af en sprak de paus aan over de rol van vrouwen en anderen in de Kerk - red.) heeft hij nooit ervaren als een persoonlijke aanval op hem. Hij had er ook geen moeite mee. Toen Wasser sprak, was iedereen in een soort

van rep en roer, maar ik zag dat de paus heel kalm bleef. Je moet weten dat deze paus vanuit zijn jaren in Polen bekend was met oppositie tegen de Kerk, tegen haar priesters en gelovigen en persoonlijk tegen hem als aartsbisschop van Krakau. Met zijn Poolse ervaringen was hij niet snel van z'n stuk te brengen. Hij ging er eigenlijk van uit dat dit protest in Nederland tijdelijk zou zijn. En zie...”

Terugblik

“In mei 1985 was paus Johannes Paulus II, toen 65 jaar, in de sterkste jaren van zijn pausschap. Hij wist heel goed wanneer te spreken en wanneer te zwijgen. Hij was een wijs man. En zover ik weet was de paus zelf tevreden over het bezoek. Tenminste dat heeft hij kort nadien zelf gezegd. Ik heb in mijn loopbaan meerdere pausbezoeken georganiseerd. Dit bezoek heb ik zelf ook als positief ervaren en er veel van geleerd. In 1985 was dit het maximaal haalbare”, aldus mgr. Travaglio.

Veiligheid

Iedereen herinnert zich nog de vele veiligheidsmensen om de paus. Het was zo'n beetje de eerste keer dat dit zo publiekelijk zichtbaar was. Nu zijn we dat veel meer gewend bij staatshoofden en regeringsleiders. Bert Löwenthal (nu een van de liturgisch assistenten van de bisschop – zie foto pag. 13 links onderin – red.) was toen namens de overheid verantwoordelijk voor de pauselijke veiligheid. “Het was het op dat moment het grootste veiligheidsproject voor een officieel bezoek aan Nederland. De paus was vijf dagen en nachten in ons land en reisde door het hele land.”

Bedreigingen

Er waren in die tijd bedreigingen geuit aan de paus. “In het half jaar voor het bezoek heeft de politie alle beveiligingsmaatregelen genomen, die nodig waren. Van persoonsbeveiliging tot het verkeer en de openbare orde (zoals in Utrecht, waar de mobiele eenheid moest worden ingezet). Er was maatschappelijk ophef over de kosten van dit pausbezoek. Het is bekend dat er bedreigingen waren aan het adres van kardinaal Simonis en er was met pamfletjes vijftien-duizend gulden uitgelooft voor degene, die de paus zou ombrengen. Het was mijn taak dit te voorkomen. En dat is gelukt”, zegt Löwenthal. “Deze bedreigingen maakten dat alle betrokken politie- en veiligheidsagenten extra gemotiveerd waren.”

Naar Limburg

Op de laatste dag van het bezoek, 14 mei, zou de paus van Den Haag, waar hij logeerde, naar Maastricht en vliegveld Beek reizen. “Door zware mist kon de helikopter niet gebruikt worden. Daardoor ging de paus

per auto naar het Zuiden. We moesten echter halverwege de rit met de paus van auto wisselen. Maar waar, vroeg ik mij. De landelijke verkeerscoördinator gaf twee opties: de parkeerplaatsen ‘Kerk-end’ of ‘Klooster’. Het leek mij het meest passend om de tweede optie te kiezen”, zegt Löwenthal met een brede glimlach. “Gezien de ervaringen die wij toen hebben opgedaan en de verdere ontwikkeling van veiligheidsmaatregelen zijn wij in Nederland wat mij betreft klaar voor een volgend pausbezoek. Bij het afscheid ontving ik het boekwerk waar alle liturgieën instonden, mét een persoonlijk handgeschreven bedankje van de paus. En van

het organiserend comité kreeg ik een herdenkingsmunt. Daar waren er honderd van gemaakt. Ik kreeg die met nummer ‘007’. Mooi toch? Tot slot wil ik zeggen, dat ik nadien meer en meer gelovig en kerkelijk betrokken ben geworden.”

Thuiskomst

Mgr. Jan Hendriks was in die dagen niet in Nederland maar op studie in Rome. Daar werd hem gevraagd of hij bij Radio Vaticana (dat het pausbezoek live per radio over de hele wereld uitzond) te luisteren of de paus bij zijn toespraken van de voorbereide teksten afweek. Hendriks: “Ik herinner mij dat dit één keer het geval was. Op de dag dat Johannes Paulus zou terugkeren in het Vaticaan, waren mensen opgeroepen om hem een warm welkom-thuis te geven, want het bezoek aan Nederland was moeilijk geweest. Het Damasushof stond vol mensen. Ze hadden spandoeken meegebracht. De paus arriveerde, stapte uit

en zei: “Na deze reis zullen velen zeggen: je kunt beter thuis blijven, let maar wat meer op de curie. Maar jullie hebben het antwoord al meegebracht.” Toen las hij met zeer luide stem een van de spandoeken voor: Wee mij als ik het evangelie niet verkondig. ■

Eric van Teijlingen

Meer lezen over hoe dat enige Nederlandse pausbezoek in een terugblik werd ervaren? Het televisieprogramma ‘Andere tijden’ maakte in 2003 een uitzending hierover.

125 jaar parochiekerk Monnickendam

Van welke kant je ook komt aanrijden de klokkentoren van de protestantse kerk valt duidelijk op. Maar de skyline van Monnickendam kent meer torens, zoals de Speeltoren en de kerktoren van de H.H.-Nicolaas-en-Antoniuserkerk.

Ruim 125 jaar geleden nam pastoor B.A.A. Smeeman het initiatief tot de bouw van een nieuw, driebeukig kerkgebouw. In een neogotische stijl met een spitse hoge toren en een kleine toren op het middenschip naar ontwerp van Jos Tonnaer, een leerling van Pierre Cuypers. Tonnaer ontwierp ook het altaar en de preekstoel. De Haarlemse firma G. Hulsebosch mocht de klus klaren voor een bedrag van 58.640 gulden. Op 24 januari 1899 begon men met het heikwerk van de dertien meter lange palen. Op 14 maart werd de eerste steen van de toren gelegd en op 23 maart de eerste steen in de fundering van het priesterkoor. Onder grote publieke

Op 15 juni 2025 viert de geloofsgemeenschap het feestelijke jubileum van het kerkgebouw met een plechtige mis en diverse feestelijkheden.

belangstelling werd vervolgens op 17 oktober het kruis op de toren geplaatst. En op 5 april 1900 consacreeerde bisschop Caspar Bottemanne de kerk.

De parochiekerk heeft de H. Nicolaas als patroon en van paus Leo XIII kreeg de kerk toestemming om de heilige Antonius van Padua toe te voegen. Zo werd de officiële naam de H.H.-Nicolaas-en-Antoniuserkerk.

In 1916 bij de toenmalige overstroming van de Zuiderzee, had de kerk veel te lijden door waterschade en kon er maanden niet gekerkt worden. In 1966 kwamen er ernstige bouwkundige gebreken aan het licht. Zo bleken de fundamenten aangetast en moesten de ondergewelven worden gerestaureerd. In 1985 stortte een deel van de vloer in. Gedurende de herstelwerkzaamheden konden de vieringen gewoon gehouden worden dankzij de gastvrijheid van de hervormde en Lutherse kerken. En in 2024 was de kerk ook lange tijd gesloten

(en kerkten de katholieken in het doopgezinde kerkje) vanwege verzwakte boogfunderingen onder het priesterkoor.

Door de jaren heen is er weinig veranderd aan de kerk, met uitzondering van het interieur dat in de jaren zestig van de vorige eeuw heeft geleden onder de toenmalige vernieuwingsdrang. Zo werden de muren witgekalkt waardoor de versieringen rondom de ramen verdwenen, alsmede de muurschilderingen van Jos Lelyveld boven de beide biechtstoelen voorstellende de Barmhartige Samaritaan en de Verloren Zoon. ■

www.nicolaasenantonius.nl

De H.H.-Nicolaas-en-Antoniuserkerk in de serie 'Kerken in Waterland' (Omroep PIM).

Pelgrim van Hoop

Als militair bij de Krijgsmacht

Foto's: privécollectie Erik Sengers

We zijn dit Heilig Jaar geroepen om 'pelgrims van hoop' te zijn. Maar wat betekent 'hoop' voor militairen op missie, of gevangenen met een langdurige straf in een penitentiare inrichting of bewoners met dementie in een verpleeghuis. In drie artikelen schrijven een legeraalmoezenier, een gevangenis-aalmoezenier en een geestelijk verzorger van een verpleeghuis hierover. Diaken Erik Sengers is werkzaam als aalmoezenier bij Defensie.

A

Als militairen op missie gaan, maken ze soms heftige dingen mee. Om zich heen zien ze verwoeste gebouwen, ernstig gewonden en doden, enzovoort. Ze merken op hoe gemeen en wreed mensen kunnen zijn.

Ook in hun eenheid staan de relaties onder druk: loyaliteit en vriendschap blijken niet zo sterk te zijn als verwacht; leidinggevendenden gaan soms voor hun eigen belangen; en de politiek neemt weinig verantwoordelijkheid voor het gevaar dat militairen lopen. In stresssituaties kunnen de mooie kanten van mensen naar boven komen, maar ook de minder mooie kanten worden dan duidelijk. Militairen zijn daarvoor zeer gevoelig, want ze zijn getraind om in stresssituaties te handelen. Idealisme kan dan zelfs levensgevaarlijk zijn.

Realistischer

Als ik militairen vraag hoe ze door dergelijke situaties en ervaringen zijn veranderd, dan zeggen ze vaak dat ze realistischer zijn geworden. Ze hebben de ware aard van mensen gezien en hebben er geen hooggestemde

verwachtingen meer van. Ze zijn ontnuchterd, hun idealen hebben een confrontatie met de werkelijkheid gehad. Ze hebben ook gemerkt dat ze met hun werk maar een stukje van de werkelijkheid kunnen veranderen. Nu is zo'n loutering nooit verkeerd. Maar wat ik zie is dat militairen daarna hun idealen verloren hebben, dat realisme een ander woord is voor cynisme, dat ze mensen niet met vertrouwen maar met wantrouwen benaderen. Het is een loutering die uitliep op een teleurstelling, waar je weinig levensvreugde uit kan halen.

Hoop door Hem

Wat ik in de gesprekken met militairen ontdek is dat 'hoop' een relatie-begrip is. Je kunt alleen maar op iets hopen wat je al kent, waar je een relatie mee hebt. Je kunt hopen op de liefde van je partner, omdat je die kent. Je kunt hopen op hulp van mensen, als je enkele hulpvaardige mensen kent. Je kunt hopen op een goed resultaat van je werk, omdat je samenwerkt met je collega's. Zo kunnen we ook hopen op God, omdat we Hem kennen: door gebed, door de eucharistie, door de verhalen uit de Bijbel, door de kerkgemeenschap leren we God kennen, leren we Hem te vertrouwen, bouwen we een godsrelatie op en mogen we erop hopen dat zijn beloftes standhouden. Ervaringen uit het verleden zijn wel degelijk een garantie voor de toekomst.

En hiermee zitten we in de kern van het probleem van de huidige tijd: mensen hebben geen zinvolle, waardevolle relaties meer. Hoe kunnen ze dan verwachten dat de toekomst beter wordt? Huwelijken en vriendschappen staan onder druk omdat mensen met zichzelf bezig zijn (carrière, persoonlijke ontwikkeling). Door verschillende schandalen en onoplosbare maatschappelijke problemen (zoals het toeslagenschandaal of huizen crisis) hebben mensen geen vertrouwen meer in de overheid. Bedrijven die belastingen ontwijken, zorgen niet voor een groter vertrouwen in de economie. En als de Kerk steeds minder mensen weet te bereiken, dan kunnen ze ook geen zinvolle relatie opbouwen met de boodschap van hoop, die de Kerk verkondigt. Als geestelijk verzorger help ik mensen daarom zinvolle relaties op te bouwen met zichzelf, met de naaste en, uiteindelijk, met God.

Onzekere tijden

We leven in een onzekere tijd, militairen weten dat maar al te goed. Oorlog in Oekraïne, Afrika en het Midden-Oosten, prijsstijgingen in de supermarkt, spanningen tussen bevolkingsgroepen in de samenleving, de zekerheid van NAVO en Europese Unie staat op het spel. Binnen Defensie bereiden we ons voor op een grootschalig conflict waarvan de omvang en de gevolgen niet te overzien zijn. Ook voor de samenleving zal zo'n conflict grote consequenties hebben: het leven zal

Tijdens een militaire oefening moet 'meneer pastoor' worden gered.

Alleen wie zich als Kind van God geliefd weet kan staande blijven in de woelige baren van de tijd

niet zo door kunnen gaan als we gewend zijn. En als we niet weten hoe het leven verder gaat, dan worden mensen hopeloos, cynisch, teleurgesteld - ze breken relaties af.

Juist nu is dus een boodschap van hoop en vertrouwen nodig. Alleen wie zich als Kind van God geliefd weet, die zich niet hoeft te bewijzen (en dus ook geen teleurstellingen

zal ervaren), die geleerd heeft dat je altijd met je verlangens naar God kunt komen, alleen zo iemand kan staande blijven in de woelige baren van de tijd. God houdt van je en is altijd bij je, vrees niet want Hij is sterker dan de dood. Deze boodschap onder de mensen brengen is een taak die we in onze parochies kunnen oppakken, en het is een boodschap die we als geestelijk verzorgers aan de militairen proberen mee te geven. ■

Erik Sengers (53) is diaken en werkzaam bij de Landmacht.

Ingrid Henkemans is erfgoed specialist van Museum Catharijneconvent en inventariseert en adviseert de kerken van het Bisdom Haarlem-Amsterdam.

Herdenkingsmonumenten WO II

Dodenherdenking bij het Nationaal Monument op de Dam 4 mei 1957

Stadsarchief Amsterdam / ANEFO

Kort na de Tweede Wereldoorlog werden in Nederland vele monumenten opgericht voor gevallen militairen en verzetsstrijders. Ook in en rond kerken werden gedenkplaat- sen ingericht om gevallen te eren, maar later ook uit dankbaarheid na een onderduik of vanwege een behouden terugkeer uit voormalig Nederlands-Indië. Dit jaar vieren wij tachtig jaar vrijheid en herdenken we alle gevallen burgers en militairen bij de vele monumenten. Ook in en om onze kerken.

W

aarschijnlijk heeft iedereen wel eens op 4 mei – fysiek of via de televisie – de Nationale Herdenking bij het Nationaal Monument op de Dam in Amsterdam bijgewoond.

Op die dag herdenken wij de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog en van oorlogssituaties en vredesoperaties sinds 1945. Voorafgaand aan de ceremonie vindt een bijeenkomst plaats in de Nieuwe Kerk. Tot begin jaren zeventig van de vorige eeuw werden in dat kerkgebouw aan de Dam drie kerkdiensten gehouden, later één enkele kerkdienst en sinds eind jaren tachtig als gevolg van de secularisatie van de samenleving is de kerkdienst helemaal afgeschaft en vervangen door een algemene bijeenkomst.

Het Nationaal Monument op de Dam uit 1956 is ontworpen door architect Ko Oud en kunstenaar John Rådecker. Op het 22 meter hoge kunstwerk staan onder andere vier geboeide mannen, die de verschrikkingen van de oorlog symboliseren. Dit monument is een van de bekendste, maar er zijn in Nederland meer dan 4.000 oorlogsmonumenten opgericht (zie: www.4en5mei.nl/oorlogsmonumenten).

Tot en met 18 mei is in de H.-Bavokathedraal (KoepelKathedraal) een bijzondere tentoonstelling om de tien mannen een gezicht te geven, die op 26 oktober 1944 naast de kathedraal zijn gefusilleerd als represaille op de aanslag op Fake Krist de dag ervoor. Info: www.koepelkathedraal.nl

Regionaal herdenken

Het is natuurlijk belangrijk om op nationaal niveau te herdenken, maar alle gevallen zijn onderdeel van een gemeenschap geweest. Ze waren iemands partner, broer/zus, kind, vriend/vriendin of parochiaan. Daarom zijn er na de oorlog veel monumenten in en rond kerken opgericht om hen te herdenken. Maar in één geval is er in het eerste oorlogsjaar 1940 – onder goedkeuring van de Duitse bezetter – een monument opgericht voor een matroos, die diende op een onderzeeër en op de Noordzee getorpedeerd werd. Dit monument staat tegenover de Maria Margaretha Alacoque in Egmond aan de Hoef. Later zijn aan het monument nog twaalf andere namen toegevoegd van mensen, die in de oorlog werden vermoord.

In het park van O.L.V. ter Nood in Heiloo is een marmeren gedenksteen onder de tiende kruiswegstatie geplaatst. Op de steen staan de namen van 17 jongemannen die allemaal lid waren van R.K. Rijwielbond St. Christophorus en hun leven gegeven hebben voor het Vaderland.

Eregraven

Wie de (katholieke) begraafplaats van Spanbroek bezoekt treft daar achter de priestergraven een gezamenlijk graf aan van vier van de vijf jonge mannen, die op 8 maart 1945 gefusilleerd werden. De vijfde is later naast dit graf bijgezet.

Gedenkplaat Nederlands-Indië Hofkerk, replica
Alex Asperslagh / MCC

Soms wordt op een andere manier herdacht of herinnerd. In de Titus Brandsmakerk in Amstelveen bijvoorbeeld bevindt zich wat as van overledenen uit concentratiekamp Dachau, die in een urn is verzameld. Deze urn staat nu als stille getuige van de oorlogsgruwelen naast het borstbeeld van Titus Brandsma, die daar tragisch genoeg zelf ook is vermoord.

Monument uit dankbaarheid

Een bijzondere categorie vormen de monumenten, die zijn opgericht door mensen die de oorlog overleefd hebben en hun dankbaarheid door middel van een monument willen laten blijken. In de Hofkerk (Martelaren van Gorcumkerk) in Amsterdam-Watergraafsmeer hangt in de Mariakapel een replica van de gedenkplaat, die Alex Asperslagh (1901-1984) maakte van opaline-glas. Hiermee werden de gevallen kameraden herdacht en dankten de mannen, die behouden terugkwamen, Maria en vroegen haar gebed voor de gevallen makers.

In de Pijp in de kerk OLV Koningin van de Vrede is enige jaren geleden in het altaarblad van het zijaltaar een verdieping aangebracht. Daarin zijn verschillende oorlogsattributen gelegd van nabestaanden van de mensen van de verzetsgroep Het Nederlands Oranje Leger, zoals handgeschreven briefjes met boodschappen van leden van de verzetsgroep aan hun familie of geliefden. Ook ligt er kampkleding

en een exemplaar van het boek *Parochie in de hel*. Het werd geschreven door kapelaan Spronck uit Maasricht en verhaalt over de ondergrondse kerk in kamp Buchenwald. Op 4 mei 2006 werd een exemplaar van dit boek door toenmalig burgemeester Job Cohen in het altaar is gelegd. Deze en andere voorwerpen zijn stille maar tastbare herinneringen aan de gruwelen van de Oorlog.

Bij de entree van de St.-Michaëlkerk in Zuidschermmer hangt een bronzen plaquette, die Delftse kinderen de kerk uit dankbaarheid schonken voor hun onderduik bij parochianen en boeren in de omgeving. ■

**Alle gevallen
zijn onderdeel
van een
gemeenschap
geweest**

Er zijn nog veel meer herdenkingsmonumenten in ons bisdom. Helaas kon in dit artikel geen recht gedaan worden aan alle (parochiële) herdenkingsmonumenten. Kijk daarom verder op: www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl/80jaarbevrijding

Lezersreis SamenKerk naar de heilige Bavo in Gent

Zondag
28 september
t/m woensdag
1 oktober

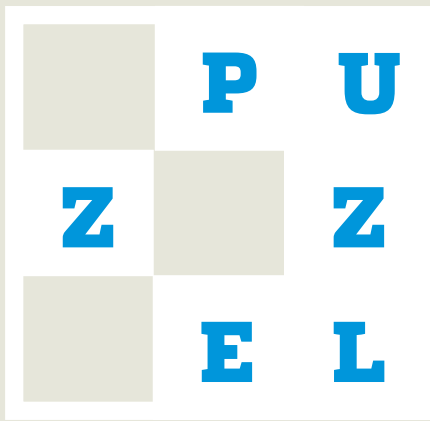
Na de succesvolle reizen naar de Veertien Noodhelpers en de beentjes van Sint Hildegard gaat de volgende lezersreis naar Gent, waar de heilige Bavo vandaan kwam. Wie was hij? Hoe was zijn leven in Gent? En hoe kwam de verering voor deze heilige in Haarlem als naamgever van de kathedraal en later van parochies?

- Bezoek aan de steden Gent en Brugge
- Bezoek aan de Sint Baafskathedraal (en in het bijzonder het schilderstuk 'Het Lam Gods')
- Een ontmoeting met kerkjurist en Vatikanenkenner Rik Torfs
- Op 1 oktober (feestdag H. Bavo) ontmoeting met de Bisschop van Gent, waarbij ook onze bisschop aanwezig is

€699

Inclusief busvervoer, overnachting en ontbijt in hotel in centrum Gent, diners in restaurants, bezoek met audiovisuele tour aan 'Het Lam Gods' (aangeboden door het bisdom van Gent), (pastorale) reisbegeleiding.

Meld u zich ook aan? Vraag de brochure aan: samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Onder de correcte inzendingen worden drie exemplaren verloot van: *Werken van liefde. Vijf diocesane zustercongregaties*

Puzzel vorig nummer

Uit de correcte inzendingen zijn de volgende prijswinnaars geloot. Van harte gefeliciteerd!

- Mevr. A. Mutsaerts (Laren)
- Mevr. M. Ooijevaar-Nuijens (Hoogwoud)
- Mevr. A. Bart-Evers (Purmerend)

M	I	S	K	L	E	E	D
E	SK	B	L	O	K	SK	I
L	P	SK	I	N	SK	M	E
K	L	E	M	T	O	O	N
T	O	O	G	SK	O	N	S
A	F	SK	E	V	SK	A	T
N	SK	T	I	E	N	SK	E
D	O	T	T	E	R	E	N

1		2	3	4	5		6
	SK	7				SK	
8	9	SK	10		SK	11	
12		13			14		
15				SK	16		
17		SK	18	19	SK	20	
	SK	21			22	SK	
23							

Horizontaal

- 1 Financiële instelling in Gods huis?
- 7 De malloot gebruikt een ezelachtige toon in het naschrift
- 8 Super verrassend
- 10 Je bent niet alleen
- 11 Balk van 2 klinkers
- 12 Een boeklicht
- 15 Afmeting van een kleine beurs
- 16 Eetbare kaart
- 17 Laat die maar schuiven
- 18 Dun en haastig
- 20 Twee maten op een schip
- 21 Die Duitse rivier komt overeen met een ar
- 23 Vakantiegebied

Verticaal

- 1 In één klap ben je van haar af
- 2 Een weerwoord kost geld
- 3 Soort menu in het stemhokje
- 4 Vervelende zak
- 5 Verbrande noot
- 6 Ideale plek voor piraten
- 9 Die winkel trekt moeders aandacht
- 11 Hij gaat voor als men op het matje wordt geroepen
- 13 Plus overigen
- 14 Korte rivier
- 19 Bazelt een rund als hij ziek is?
- 21 Het kwaad bestaat
- 22 God in de mast

Stuur uw oplossing (met vermelding van naam en adres) **vóór 15 juni** naar: **Redactie SamenKerk, Postbus 1053, 2001 BB Haarlem.** Of mail naar: samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

week
nederlandse
missionaris

Geloven in de ander.

Pinksteractie
31 mei – 8 juni 2025

Week Nederlandse
Missionaris.nl

Ieder mens telt mee.

help & doneer!

Wij steunen missionarissen
en missionair werkers.
NL30 RABO 0171 2111 11

Algemeen Nut
Bevrijdende Instelling
ANBI

Agenda

Wijzigingen voorbehouden

Mei 2025

2 mei: feest verjaardag wijding
kathedrale basiliek H. Bavo (Haarlem)

4 mei: derde zondag van Pasen |
Dodenherdenking

5 mei: Bevrijdingsdag

11 mei: vierde zondag van Pasen |
Roepingenzondag (deurcollecte
priesteropleiding) | Moederdag

17 mei: inspiratiedag gezins-
en jongerenpastoraat (bisschops-
huis, Haarlem)

18 mei: vijfde zondag van Pasen

18 mei: Ontmoetingsdag Jubel-
jaar voor diakens, catechisten
en pastoraal werkenden (en hun
gezinnen) – Almere

25 mei: zesde zondag van Pasen

29 mei: hoogfeest Hemelvaart
van de Heer

31 mei-8 juni: Week Nederlandse
Missionaris

Juni 2025

1 juni: zevende zondag van Pasen

5 juni: gedachtenis H.H. Bonifatius
en gezellen (martelaren), bijpatronen
van ons bisdom | priesterontmoeting
(in Vogelenzang)

7 juni: bijeenkomst nieuwe
katholieken (zie pag. 10)

8 juni: hoogfeest van Pinksteren |
Eerste Pinksterdag

14 juni: priesterwijding (kathedrale
basiliek H. Bavo – Haarlem)

15 juni: hoogfeest van de Drie-eenheid

21 juni: Bavodag voor de vormelingen

22 juni: hoogfeest van H. Sacrament
van het Lichaam en Bloed van Christus
Adalbertfeest op de Adelbertusakker,
Egmond (zie pagina 17 | Sint-Jans-
processie, Laren (zie pagina 19 |
www.sintjansprocessie.nl)

25 juni: gedachtenis van H. Adalbert,
diaken

27 juni: hoogfeest van het H. Hart
van Jezus

29 juni: hoogfeest van H.H. Petrus
en Paulus

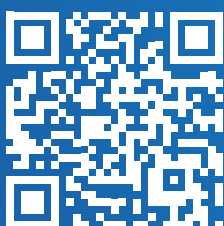
30 juni: Pastoresdag over 1700 jaar
Concilie van Nicea (Heiloo)

Alle wegen leiden naar Rome

Wil je dit Heilig Jaar 2025
nog naar Rome?
Sluit je juist nu aan bij
Christoffel Reizen.

Van **24 juli tot en met 6 augustus** organiseert
Jong Bisdom Haarlem-Amsterdam samen met
Christoffel Reizen een jongerenpelgrimage, "**Vanuit het hart
naar het hart**". Boek snel voor de laatste plaatsen.

Van **3 tot en met 9 november** unieke zevendaagse
pelgrimstocht met parochies uit het bisdom o.a
Amstelveen, Amsterdam, Waterkant,
voor € 1.495,00 (*bijna alles inclusief*).

Christoffel
reizen

Ontdek op **christoffelreizen.nl**
de informatie over de
jongerenpelgrimage en
pelgrimsreis, voor iedereen,
naar Rome.

Bel of mail ons: uiteraard
komen we graag bij je langs.
info@christoffelreizen.nl
073 203 41 44